

Verslag van een openbaar verhoor

De Parlementaire enquêtecommissie Corona heeft op 8 juni 2026 de heer Bruls als getuige gehoord, die werd bijgestaan door mevrouw Steverink.

Voorzitter: De Kort

Griffier: Rijkers

Aanwezige leden van de commissie: Huidekooper, De Kort, Lammers, Mutluer en Poortman.

Aanvang 9.59 uur.

De **voorzitter**:

Ik open de vergadering. Aan de orde is een openbaar verhoor van de parlementaire enquêtecommissie Corona. Het is vandaag maandag 8 juni 2026.

Ik verzoek de griffier om de heer Bruls en zijn bijstandsverlener naar binnen te leiden.

(De heer Bruls wordt binnengeleid door de griffier.)

De **voorzitter**:

Goedemorgen, beiden, in het bijzonder de heer Bruls natuurlijk.

Corona was een pandemie die begin 2020 leidde tot een wereldwijde crisis. Ook voor de Nederlandse samenleving waren de gevolgen zeer ingrijpend. Het kabinet nam maatregelen die ons troffen in het dagelijks leven. Ook de Tweede Kamer had een belangrijke rol in die besluitvorming. Als parlementaire enquêtecommissie zijn wij ingesteld om met een breedgedragen, grondige terugblik te komen namens de Tweede Kamer om te leren voor een eventuele volgende pandemie of langdurige crisis.

Meneer Bruls, u bent als getuige opgeroepen voor de enquêtecommissie. U bent nog steeds en u was ook in de coronatijd burgemeester van Nijmegen. In die periode was u ook voorzitter van het Veiligheidsberaad. Deze week hebben we als thema: de organisatie van de corona-aanpak. Het Veiligheidsberaad had natuurlijk een prominente rol. Daar zullen we zeker wat vragen over gaan stellen. Omdat u vooralsnog één keer bent

opgeroepen als getuige kunnen er ook andere onderwerpen in dit openbare verhoor aan bod komen.

U wordt gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft ervoor gekozen de eed af te leggen. Ik verzoek u met de eed te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

(In handen van de voorzitter legt de heer Bruls de eed af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede. U mag plaatsnemen.

Heeft u aan de voorkant vragen aan de enquêtecommissie, of is alles helder?

De heer **Bruls**:

Dat laatste zou ik nooit in mijn leven durven beweren, maar ik heb geen vragen vooraf. Ik verheug me op een goed gesprek.

De **voorzitter**:

Dan is helder dat u voor nu geen vragen heeft, fijn. Dan kunnen we meteen gaan beginnen.

Dan wil ik nu de pers even de gelegenheid geven voor een kort fotomoment.

De heer **Bruls**:

Het is maar goed dat ik, een tijd geleden wel, naar de kapper ben geweest.

De **voorzitter**:

Het was mij niet opgevallen.

(Er worden enkele foto's gemaakt.)

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dit verhoor zal worden afgenomen door collega Huidekooper en mijzelf. Het kan zijn dat collega Lammers aanvullende vragen aan u heeft. Voor het eerste onderwerp geef ik het woord aan collega Huidekooper.

De heer **Huidekooper**:

Hartelijk dank, voorzitter, en ook namens mij goedemorgen, meneer Bruls.

De heer **Bruls**:

Goedemorgen.

De heer **Huidekooper**:

Ik wil even met u beginnen bij het begin. Het is oktober 2016 als u begint als voorzitter van het Veiligheidsberaad – daar zullen we het vandaag veel over gaan hebben – maar dat is ruim drie jaar voordat de coronapandemie uitbreekt. Ik zou dus eerst even aan u willen vragen wat het Veiligheidsberaad normaal doet.

De heer **Bruls**:

De Wet veiligheidsregio's uit 2010 heeft het Veiligheidsberaad expliciet benoemd. De functies ervan zijn tweërlei. Enerzijds is het het overlegorgaan om af te stemmen tussen die 25 veiligheidsregio's, elk vertegenwoordigd door hun voorzitter. U kunt zich voorstellen dat het praktisch wel handig is als alle brandweermensen hetzelfde soort uniform hebben in Nederland. Dat soort zaken, tot en met zeer belangrijke strategische kwesties, moet je dus afstemmen. De tweede functie is dat het het officiële overlegorgaan is met de minister van Justitie en Veiligheid, die systeemverantwoordelijke is voor crisisbeheersing, brandweezorg en alle andere zaken waar veiligheidsregio's zich mee bezighouden. Dus was er een aantal malen per jaar ook overleg over zaken om af te stemmen rondom wetsvoortgangen, als de minister bepaalde landelijke doelstellingen heeft en hoe wij ons daartoe verhouden. En omgekeerd natuurlijk, zaken die spelen in veiligheidsregio's waarvan wij zeggen: hé, die behoeven echt landelijke aandacht.

De heer **Huidekooper**:

Wat zijn dan de formele taken van het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Dit zijn eigenlijk de formele taken. Het is een overlegorgaan en het is een afstemmingsorgaan. Dat laatste is natuurlijk zeer ruim of zeer beperkt in te vullen. Dat ligt aan wat die 25 voorzitters belangrijk vinden om af te stemmen. Ik weet dat toen ik kwam als voorzitter, we een strategische discussie hadden over hoe gedetailleerd wij eigenlijk willen werken, omdat je als je niet oplet bestuurlijk inderdaad letterlijk over die brandweuniformen aan het praten bent. Dat wilden we natuurlijk niet. We hebben goeie mensen in dienst die dat heel goed voor ons kunnen

uitzoeken, zodat bestuurders zich kunnen concentreren op de belangrijke politiek-bestuurlijke, strategische vraagstukken, zeg maar. Dat hebben we ook zo omgezet. We hadden een bepaalde agenda, met een aantal belangrijke doelstellingen die we prioritair wilden oppakken, en van de rest hebben we gezegd: nou, dat kun je heel goed overlaten aan de directeuren van die regio's. Die hebben namelijk ook een parallel overleg, voortgekomen uit het vroegere brandweercommandantoverleg, en tegenwoordig zijn dat dus de directeuren van de veiligheidsregio's. Dat functioneert eigenlijk nog tot op de dag van vandaag zo.

De heer **Huidekooper**:

U zegt: we kwamen een aantal keren per jaar bijeen. Hoe vaak was dat precies?

De heer **Bruls**:

Ik denk dat het zonder een bepaalde thematische aanleiding een keer of vier was. Wat we veranderd hebben in de tijd dat ik voorzitter was, is dat we het vier keer overleggen met de minister wat zijn gaan terugbrengen, omdat we merkten dat de minister soms bij ons aan tafel zat, terwijl we eigenlijk meer bezig waren met wat ik als eerste taak noemde: dat afstemmen. Dat zijn we vaker wat gaan opknippen. Dan hadden wij bijvoorbeeld een overleg om eerst zelf te kijken hoe we erin staan. Dan kwam de minister erbij en deden we dat zo samen. We zijn toen ook gaan wisselen qua voorzitterschap. Aanvankelijk was de minister altijd voorzitter van het gezamenlijk overleg en later zijn we dat, met name toen het kabinet in 2017 – dat zeg ik uit mijn hoofd – kwam, met minister Grapperhaus, gaan afwisselen. Dus de ene keer was ik voorzitter en de andere keer was hij voorzitter van dat gezamenlijk overleg.

De heer **Huidekooper**:

U heeft nu beschreven wat de formele taak is van het Veiligheidsberaad. Had het Veiligheidsberaad ook een informele functie?

De heer **Bruls**:

Elk goed overleg draait niet om wat er in wet- en regelgeving is vastgelegd, maar draait vooral ook om hoe mensen met elkaar kunnen omgaan. Dus jazeker. Het was natuurlijk ook een mooie gelegenheid voor 25 burgemeesters, 25 voorzitters of hun plaatsvervangers, om bij mekaar te komen en en marge natuurlijk ook wat zaken te bespreken. Kijk, niet alles is per se landelijk als je in zo'n overleg zit. Het is ook een mooie gelegenheid bijvoorbeeld om over bepaalde zaken die in bepaalde regio's wat meer spelen dan in andere het overleg te voeren.

Industriëlebranddreigingen spelen in de ene regio wat meer dan in andere. Natuurbranden zijn in de ene regio natuurlijk wat meer een acuut risico dan in de andere regio, dus dan is het ook nuttig als je daar je contact over kunt hebben, los van het feit dat het altijd fijn is om mensen te ontmoeten, zelfs burgemeesters.

De heer **Huidekooper**:

Is er in die periode, dus eigenlijk voordat het coronavirus in beeld kwam, in het Veiligheidsberaad ook weleens gesproken over de voorbereiding op een pandemie?

De heer **Bruls**:

Ja. Zeker in het jaar ervoor al, dus niet heel veel langer ervoor, is het thema wel prominenter naar voren gekomen. Bij aanvang van de Wet veiligheidsregio's in 2010 – ik was toen ook al voorzitter van een veiligheidsregio en zat dus ook al bij die overleggen – was het eigenlijk nog nauwelijks een thema. Toen was het misschien een thema bij GGD'en, die tenslotte ook door gemeenten gerund worden, maar was het nog niet per se een veiligheidsthema, zoals we dat tegenwoordig zouden benoemen. Maar in die periode vlak ervoor is het wel nadrukkelijker op de agenda gekomen. Het was ook echt een van de erkende risico's, wat natuurlijk niet hetzelfde is als dat je daar de voorbereiding van hebt zoals we dat bijvoorbeeld met grote branden en hoogwater gewend zijn. Dat waren natuurlijk risico's waar we ook al veel meer ervaring mee hadden in Nederland en waar we in die zin ook veel meer op voorbereid waren. Maar het was zeker als thema op de agenda verschenen, niet beseffend dat we bij wijze van spreken een jaar later, in 2020, volop in deze pandemie terecht zouden komen.

De heer **Huidekooper**:

Kunt u ons vertellen hoe dat precies is besproken? U zegt: het is op de agenda gekomen. Kunt u ons eens meenemen in wat het voorstel toen was, wat het agendapunt was waarin dat besproken werd?

De heer **Bruls**:

Het is toen meer op de agenda gekomen, en in mijn herinnering niet eens zo uitvoerig besproken, als fenomeen waarop we ons moesten voorbereiden. Ik weet dat we daar in mijn eigen Veiligheidsregio Gelderland-Zuid ook al een keer een soort tabletopoefening over hebben gehad: wat komt erbij kijken, waar moet je rekening mee houden? In die fase zaten we toen eigenlijk. Het was niet zo dat we, althans als veiligheidsregio, al hele uitgewerkte crisisplannen hadden. We hadden wel

crisisplannen, maar die waren soms wat algemeen van toepassing. Het zou overigens een aanbeveling van mij zijn: begin altijd vanuit een algemeen crisisplan, maar ga niet te veel in detail. Want ik voorspel u dat de volgende pandemie toch weer anders zal zijn dan de pandemie die we een paar jaar geleden hebben meegemaakt.

De heer **Huidekooper**:

Dus de noodzaak om je daar goed op voor te bereiden, werd gezien. Alleen, de handboeken die u beschrijft, waren ...

De heer **Bruls**:

De voorbereiding moest wat dat betreft nog echt goed beginnen. In vergelijking met andere crisistypes zoals hoogwater, en de ervaring en de mate van uitschrijven die daarbij hoorden, waren we bij de pandemie nog niet zo ver. Dat wil niet zeggen dat men aan de medische kant niet al vele stappen verder was. Als je iemand uit de GGD-wereld zou vragen, dan zou die er ongetwijfeld al wat meer van hebben geweten en al meer hebben gedaan in die tijd. Maar in de veiligheidsregio was dit algemene crisisdenken als thema zeker op de agenda gekomen, maar nog niet zo uitgewerkt.

De heer **Huidekooper**:

Dan wil ik even met u naar januari 2020. Want dan wordt duidelijk dat het coronavirus is uitgebroken. Op welk moment trof u de eerste voorbereidingen vanwege die uitbraak van het coronavirus in januari 2020?

De heer **Bruls**:

Eind januari is het zogeheten bestuurlijk afstemmingsoverleg bij elkaar gekomen. Ik weet niet hoe gedetailleerd ik dat moet uitleggen, want ik ga ervan uit dat u qua info weet hoe het systeem in elkaar zit. Het land was ook toen al best wel ingewikkeld georganiseerd; ik constateer dat dat niet minder is geworden. Het BAO had een belangrijke rol, want daar werden eigenlijk op basis van adviezen van het OMT ... Het was toen voor het eerst dat dat bestuurlijk afstemmingsoverleg bij elkaar kwam. Het BAO had eigenlijk de taak om de bestuurlijk-maatschappelijke weging van een advies van het OMT te zien. Dat is het eerste moment waarop ik eigenlijk bestuurlijk, los van het feit dat ik natuurlijk ook het nieuws vanuit China wel volgde, geïnvolveerd ben. Vanuit het Veiligheidsberaad was collega Antoin Scholten van Venlo onze portefeuillehouder op – zoals wij dat zo mooi noemen – de "witte kolom", dus zeg maar het geneeskundige deel waar je als veiligheidsregio's mee te maken hebt. Die zat daarbij en heeft

daar dus ook kennisgenomen van de eerste adviezen van het OMT. Dat zat toen vooral nog op: we moeten meer gaan doen aan het informeren van de bevolking. Dat was een eerste moment dat wel aangaf: oh, dit kan weleens serieuzer worden dan wat we bij eerdere ziektebeelden hebben meegemaakt.

De heer **Huidekooper**:

U noemt uw collega Scholten. Die voert op 28 januari 2020 overleg met het ministerie van VWS. Hij spreekt daar ook Van Dissel, die hem bekendmaakt met het coronavirus en dat dat mogelijk een ziekte van de A-categorie zou worden. Vervolgens zien wij in onze stukken dat hij u belt. Wat was zijn boodschap?

De heer **Bruls**:

Eigenlijk om dat mee te delen. Het was meer informatief en op dat moment was er geen reden – dat werd ons in ieder geval niet geadviseerd – om daar verdere stappen in te zetten, behalve dat we het natuurlijk wel moesten gaan volgen. Vervolgens heeft hij daarna ook de andere leden van het Veiligheidsberaad geïnformeerd.

De heer **Huidekooper**:

Wat was uw afdronk van dat gesprek?

De heer **Bruls**:

Zoals ik net al zei: dit kan weleens ernstiger worden – zonder dat ik gelijk in paniek raakte – dan wat we eerder bij ziektebeelden, epidemieën of pandemieën hebben gehoord. De Mexicaanse griep heeft uiteindelijk geleid tot vaccinatie, en niet meer dan dat – als ik dat zo mag uitdrukken. Dat was ingrijpend genoeg, maar toch van een geheel andere orde dan wat we in 2020-2021 hebben meegemaakt. Dat was dus eigenlijk de afdronk. Vanaf dat moment werd het nieuws eigenlijk elke dag, elke week, wat spannender en spannender, totdat we uiteindelijk half maart, wat het Veiligheidsberaad betreft, in een soort van permanente crisisorganisatie zaten.

De heer **Huidekooper**:

Zette u na dat telefoontje al acties in gang?

De heer **Bruls**:

Nee, behalve het informeren van de collega's van het Veiligheidsberaad, voor zover ik me kan herinneren, en uiteraard het informeren van mensen in je eigen regio. U moet zich voorstellen: het BAO zit er niet alleen bij als bestuurlijke vertegenwoordiging van het Veiligheidsberaad, maar ook anderen, ook vanuit de GGD. Zij hadden natuurlijk hun eigen lijnen waar

ze door geïnformeerd werden. Vaak ging dat om nog veel meer informatie dan wij toen bestuurlijk hadden. Die lijnen liepen dus geleidelijk, maar parallel aan elkaar.

De heer **Huidekooper**:

Ze liepen parallel aan elkaar. Op 3 maart is het voor de buitenwereld bekend dat het virus mogelijk uit de hand kan lopen. Carnaval is geweest. Dan vindt er ook in Den Haag overleg plaats, waarbij, naast de voorzitters van de veiligheidsregio's, ook de minister van Volksgezondheid en de minister van Justitie en Veiligheid aanwezig zijn. Wat werd er tijdens dit overleg besproken?

De heer **Bruls**:

Ik beschouw dat als een van de meest cruciale overleggen in die fase. Eigenlijk is dat het overleg waarin we, zonder dat we het misschien zo tegen elkaar gezegd hebben, de systeemaanpak voor in ieder geval die eerste fase, maar ook ver daarna, hebben geregeld.

De heer **Huidekooper**:

Wat bedoelt u met die systeemaanpak?

De heer **Bruls**:

Dat je er als Rijksoverheid voor kiest om een nationale crisis ... Nogmaals, dit is mijn beleving van het moment. Het is niet zo dat iemand heeft gezegd: en nu roepen we de nationale crisis uit en we gaan het zo organiseren. Daaruit is eigenlijk het bondgenootschap tussen de regering en de veiligheidsregio's gekozen, vanuit de aanname dat ... Ik heb dat altijd begrepen en ik vind het tot op de dag van vandaag nog een strategisch juiste keuze. De crisisaanpak in dit land is grotendeels lokaal en decentraal georganiseerd. Dat is ook logisch, want de meeste crises en rampen vinden niet op nationale schaal plaats, gelukkig maar. Die vinden lokaal of regionaal, binnen een veiligheidsregio of tussen twee veiligheidsregio's, plaats. We zien dus dat de executieven – denk aan al die boa's, politiemensen, brandweermensen, crisisbeheerders en gezondheidsmensen bij de GGD – onder lokaal gezag staan van een burgemeester of een gemeentebestuur. Soms doen we dat samen in een veiligheidsregio of met een GGD, soms doe je dat per gemeente. Het kabinet en deze ministers zagen heel goed in dat je ons hard nodig had bij alle maatregelen die eventueel zouden gaan volgen. Je had toen de keuze kunnen maken, want dat was de andere optie geweest, om een strakke nationale organisatie te gaan opzetten, maar die tijd was er niet. Dat had – zeg het maar – misschien wel maanden geduurd. Hoelang duurt het niet

in dit land om een nieuwe dienst op te zetten? Zelfs onder grote tijdsdruk had dat dus heel veel betekend en had je de bordjes enorm moeten gaan verhangen. Eigenlijk is daar geconstateerd dat het ernstiger ging worden dan een aantal ziektegevallen, dat de verspreiding waarschijnlijk heel snel zou gaan en het volgende week of de volgende dag al raak kon zijn. Dat is ook bijna uitgekomen, want de week daarop, op 15 maart ongeveer, zaten we ook echt in die nationale crisis met die eerste bijbehorende maatregelen. We moeten dat dus nu gaan organiseren. We zullen elkaar daar ook vaker op gaan treffen. Het was dus deels een informerende avond, maar ook om het besef te doen indalen: hier moet iets gebeuren en jullie zijn als veiligheidsregio's ook aan zet.

De heer **Huidekooper**:

U zegt: het kabinet heeft ons, u en uw collega's in het Veiligheidsberaad, hard nodig. Welke vragen werden er vanuit het kabinet bij u en uw collega's neergelegd?

De heer **Bruls**:

Het was informierend, om het besef te doen indalen. Ik had niet de indruk dat wij als burgemeesters dat besef niet hadden, maar het was wel goed dat er nog eens even goed werd uitgelegd wat er aan de hand was, wat voor dreiging ons boven het hoofd hing en dat dat ook iets zou gaan betekenen voor de veiligheidsregio's. Dat was eigenlijk de belangrijkste vraag. Daar is ook volmondig ja op gezegd, zonder dat we natuurlijk konden beseffen wat dat allemaal precies zou gaan betekenen, niet alleen wat betreft de hoeveelheid werk, maar natuurlijk ook wat betreft de duur en aan wat voor type maatregelen we dan heel concreet moesten denken. Dat was op dat moment nog niet een-twee-drie aan de orde.

De heer **Huidekooper**:

En andersom? Uw collega's in Noord-Brabant hadden op dat moment natuurlijk al te maken met de situatie waarin ze ook al zagen dat het mogelijk onbeheersbaar zou worden vanuit hun regio. Wat waren de vragen die er vanuit de burgemeesters, vanuit het Veiligheidsberaad, bij het kabinet zijn neergelegd op 3 maart?

De heer **Bruls**:

Dat kan ik me niet zo herinneren. Dat zijn misschien een hoop feitelijke vragen geweest. Ik heb daar niet hele specifieke vragen aan overgehouden. Het besef bestond en leefde toen, zeker na die bijeenkomst, dat we elkaar echt wat meer zouden gaan ontmoeten en dat we dat natuurlijk moesten gaan inregelen, omdat het ook weleens heel

onverwachts kan zijn en vaak heel snel kan gaan. Dat is ook wel gebleken. Je kunt op zo'n moment heel veel vragen en heel veel vinden, maar het besef dat dit een behoorlijke dreiging was die veel wendbaarheid en veel daadkracht vroeg, was er wel.

De heer **Huidekooper**:

Als ik het loskoppel van de specifieke vragen en u vraag wat op dat moment de behoefte van het Veiligheidsberaad was, wat kunt u daar dan over zeggen?

De heer **Bruls**:

Zoals ik die dagen heb beleefd, denk ik dat er vooral veel behoefte was aan informatie. Wat weten we nu wel van het virus? We wisten natuurlijk veel niet, maar wat weet je dan wel? Hoe moet dat dan verder gaan werken? Dat soort vragen. Het zat 'm dus vooral in: waar staan we nu eigenlijk en wat weten we nu wel? U noemt terecht de Brabantse regio's, maar u moet ook bedenken dat er natuurlijk niet overal in het land al heel veel aan de hand was. Ja, achteraf onder de radar waarschijnlijk wel, maar dat was niet iets waar wij als bestuurders, als burgemeesters, als voorzitters van de veiligheidsregio's, mee geconfronteerd werden.

De heer **Huidekooper**:

Tot welke afspraak leidde dat overleg op 3 maart met het kabinet? Hoe ging u uit elkaar?

De heer **Bruls**:

De belangrijkste afspraak was feitelijk dat we met elkaar goed de handen moesten vasthouden, dat er een moment zou kunnen komen waarop je inderdaad weer nader overleg zou moeten hebben en dat dat wel eens heel snel zou kunnen zijn. Dat is ook gebleken.

De heer **Huidekooper**:

Ja, want voor de helderheid: op 12 maart komen de eerste landelijke maatregelen in de tijd.

De heer **Bruls**:

Toen mocht ik voor de eerste keer telefonisch inbellen bij de MCCb. Daarmee was feitelijk de formele start gegeven van betrokkenheid van het Veiligheidsberaad, gekoppeld aan dat MCCb.

De heer **Huidekooper**:

Ik wil nog even met u inzoomen op – we refereerden er net ook al aan – de regionale aanpak in de beginfase, die op een gegeven moment landelijk wordt opgeschaald. Ik refereerde er al aan dat de

veiligheidsregio's in Noord-Brabant in de eerste helft van maart 2020 zelf de eerste maatregelen nemen. Op 10 maart verbieden zij bijvoorbeeld alle evenementen met meer dan 1.000 bezoekers. Vond er ook met u afstemming plaats over de maatregelen in Noord-Brabant?

De heer **Bruls**:

Nee, behalve dat we geïnformeerd werden, maar dat was meer op het moment dat het gebeurde. Er heeft niet echt afstemming plaatsgevonden over die maatregelen. Op zich is dat niet onlogisch, want als het regionale maatregelen zijn, zijn het ook regionale maatregelen. Ik weet wel dat er in dat weekend – dat was dus het weekend voor de 15de, van 13 en 14 maart – geloof ik al maatregelen waren dat je in Brabant ... Althans, er werd afgeraden om er nog heen te gaan of de stad in te gaan. Ik weet nog dat het me opviel dat er in Nijmegen, dat niet heel ver van Den Bosch is, best wel veel mensen met een Brabantse tongval waren. Toen heb ik voor mezelf wel geconcludeerd: dit gaat niet werken; dit gaat niet lang werken, want het land is te klein – ik heb het vaker herhaald in die periode – om je te kunnen permitteren langdurig met een regionale aanpak te werken. Dat virus gaat zich niet aan provinciegrenzen houden. Een week later bleek dat dan ook zo te zijn. Toen hebben we dus ook echt opgeschaald, althans het kabinet heeft toen opgeschaald, naar landelijke maatregelen.

De heer **Huidekooper**:

Begrijp ik goed dat u werd geïnformeerd over de maatregelen die in Noord-Brabant werden genomen, maar dat er geen onderlinge afstemming over plaatsvond?

De heer **Bruls**:

Nee, er was geen onderlinge afstemming. Althans, niet met mij.

De heer **Huidekooper**:

Hoe keek u op dat moment naar de keuze om alleen in Noord-Brabant maatregelen te treffen?

De heer **Bruls**:

Ik vond het heel positief dat de collega's van de Brabantse veiligheidsregio's bij elkaar waren gaan zitten, want ze hebben toen heel veel zelf opgepakt. Volgens mij heeft collega Mikkers dat vorige week ook zo uitgelegd. Dat vond ik op zich dus positief. Maar nogmaals, ik had zelf al wel in dat eerste weekend de indruk, op basis van mijn ervaringen in het Nijmeegse, dat dat niet ging werken. Mensen tien, twintig kilometer verderop mogen iets niet, maar als je de Maas oversteekt, dan mag het

wel. Dat gaat niet heel lang duren. Er was voor mij geen enkele reden, met de kennis die we toen hadden van het virus, om aan te nemen dat het virus zich aan provinciegrenzen ging houden. Het hield zich aan geen enkele grens, moeten we concluderen. Ik vond het dus heel positief wat ze deden. Zij hadden natuurlijk ook al een behoorlijk aantal besmettingen geconstateerd. Op grond van de Wet publieke gezondheid ben je er dan ook aan gehouden om op te treden. Een A-infectieziekte is mede een verantwoordelijkheid van de voorzitters van de veiligheidsregio's. Ik vond het dus heel goed dat ze dat deden.

De heer **Huidekooper**:

Tot slot. U geeft aan dat u met het gevoel zat dat het virus zich niet aan de provinciegrenzen ging houden. Wat deed u met dat gevoel?

De heer **Bruls**:

Het is daarna zo snel gegaan dat tegen de tijd dat ik dat gevoel wilde gaan delen, het al met mij werd gedeeld. Het kabinet had inmiddels in die dagen daarna, na dat weekend, ook de conclusie getrokken dat hier een landelijke aanpak met landelijke maatregelen nodig was. Dat bevestigde natuurlijk heel duidelijk dat gevoel, zoals u zich kunt voorstellen.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel. Dat waren mijn vragen over dit onderwerp.

De **voorzitter**:

Collega Lammers, heeft u nog aanvullingen?

Mevrouw **Lammers**:

Ja, ik heb nog een aantal vragen. U zei net: ongeveer een jaar voor de uitbraak van corona is het op de agenda van het Veiligheidsberaad gekomen. Althans, dat ging om de voorbereiding op pandemieën.

De heer **Bruls**:

Het fenomeen pandemieën en de voorbereiding daarop.

Mevrouw **Lammers**:

Ja, precies. Ik vroeg me af wat de aanleiding was waardoor het op dat moment op de agenda kwam.

De heer **Bruls**:

Er waren in de wereld natuurlijk al meer tekenen van virussen die rondgingen. Virologen hebben er natuurlijk al langer voor gewaarschuwd dat dit een crisistype kon worden zoals we dat in de decennia ervoor misschien niet gewend waren. Er gingen natuurlijk meer virussen rond. We hadden al wat ervaringen van het kleinere soort. Ik noemde de

Mexicaanse griep, maar zo zijn er wellicht nog een paar te noemen. Als ziekte-type en crisistype werd dus wel aangedragen dat dit kon gaan optreden, ook al hadden we dat in Nederland nog niet op deze schaal meegemaakt zoals we het vervolgens in de coronaperiode hebben meegemaakt.

Mevrouw **Lammers**:

Wie kwam dan met het idee om dat op de agenda te zetten?

De heer **Bruls**:

De persoon zou ik niet weten. Dat zal vast uit de medische gezondheidshoek komen, want daar zat de deskundigheid. Wat ik al zei: ook binnen GGD'en werd er al langer over gesproken en nagedacht. Maar welke persoon of functionaris dat was, weet ik niet meer.

Mevrouw **Lammers**:

Dat waren mijn vragen.

De **voorzitter**:

Dank. U noemde het overleg van 3 maart "het meest cruciale". Dat waren de woorden die u gebruikte. Was dat uw opvatting of was dat een breed gedeelde opvatting?

De heer **Bruls**:

Dat moet je aan een ander vragen. Het was in ieder geval mijn opvatting. Dat besef had ik eigenlijk al vrij vroeg na 3 maart. Ik heb dat toen ook weleens in openbare interviews aangegeven, in zoverre men toen geïnteresseerd was in mijn visie op hoe we het georganiseerd hadden. Ik heb het ook richting de Onderzoeksraad voor Veiligheid op die manier geduid. Ik weet niet of anderen dat zo beleefd hebben.

De **voorzitter**:

Had u de indruk dat uw collega's dat met u deelden?

De heer **Bruls**:

Ik had in ieder geval niet de indruk dat ze dachten: dat overleg hadden we zo niet moeten doen. Het is fijn dat we zo'n overleg hebben gehad. U moet bedenken dat het eigenlijk geen officiële vergadering was. Het was een overleg – u gebruikte dat woord terecht – op initiatief van de ministers en de NCTV, die ons wilden bijpraten, het besef wilden doen indalen dat het weleens heel ernstig kon worden, dat we met elkaar de handen moesten vasthouden en ons moesten gaan organiseren en aangeven dat ze ook gebruik wilden maken van ons als voorzitters van de

veiligheidsregio's. Dat besef is toen wel gekomen. De duiding is voor mijn rekening.

De **voorzitter**:

Oké. Dan gaan we naar het volgende onderwerp. Ik wil het met u hebben over uw betrokkenheid bij de landelijke maatregelen en daarmee dus ook de betrokkenheid vanuit het Veiligheidsberaad. Op 12 maart 2020 kwamen de eerste landelijke maatregelen. Daarbij kunt u denken aan het verbieden van evenementen met meer dan 100 personen en het sluiten van publieke gebouwen met meer dan 100 personen. Deze landelijke maatregelen kwamen voort uit de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing, de MCCb, zoals ik die vanaf nu ga noemen. U was bij dat overleg, bij de MCCb, op 12 maart. Welke rol had u daar?

De heer **Bruls**:

Op 12 maart had ik niet zo'n grote rol. U moet zich voorstellen dat we als Veiligheidsberaad eigenlijk nog in de fase zaten waarin we geïnformeerd werden. De Brabantse regio's waren al met maatregelen bezig en hadden daar ook contact over met het kabinet en de MCCb. Ik weet nog dat ik op die dag – het was een donderdag, als ik het uit mijn hoofd goed zeg – 's ochtends vroeg, vlak voordat het begon, gevraagd werd: kun je niet inbellen? Ze wilden eigenlijk nu het Veiligheidsberaad al als geheel laten aansluiten, maar ons alle 25 uitnodigen was wat overdreven. Daarmee wordt het een veiligheids crisisberaad en dat was natuurlijk niet de bedoeling. Maar de vraag was of ik en een collega uit Venlo – ik noemde hem net al – de heer Scholten ...

De **voorzitter**:

De heer Scholten, ja.

De heer **Bruls**:

De heer Scholten. Kunnen jullie daar in ieder geval inbellen, was de vraag. Dat heb ik ook gedaan. Als je aan het inbellen bent ... Ik heb kennisgenomen van de maatregelen. Ik kon dat heel goed begrijpen, maar ik heb niet echt goed mee kunnen spreken over die maatregelen. Het was vooral van belang om even goed aangehaakt te worden. Later is dat natuurlijk wel hersteld. Toen ben ik ook gewoon aangeschoven en kon ik ook gewoon goed deelnemen aan die vergadering. Het ging echt heel snel toen, want diezelfde middag werden alle evenementen met meer dan 100 mensen afgeraden. Ik weet nog dat ik naar een afscheidsreceptie van de voorzitter van onze hogeschool ging. De helft van de bezoekers had het nieuws meegekregen en was al niet meer gekomen. De andere helft,

inclusief mezelf, stond er wat onwennig. Na tien minuten ben ik, na wat lovende woorden, maar verder gegaan om crisisbestrijding te gaan doen.

De **voorzitter**:

Die 12 maart was inderdaad een donderdag. U gaf aan dat het informerend was, dus kan ik hieruit opmaken dat u zelf geen inbreng had in die vergadering?

De heer **Bruls**:

Nee, volgens mij niet, volgens mij niet. Behalve dat ik desgevraagd heb aangegeven dat ik me de maatregelen kon voorstellen.

De **voorzitter**:

Wie had u uitgenodigd voor die MCCb's?

De heer **Bruls**:

De premier.

De **voorzitter**:

Met welke reden?

De heer **Bruls**:

Dat ze nu toch echt overgingen op landelijke maatregelen en dat het dan goed zou zijn als wij vanuit het Veiligheidsberaad ook een vertegenwoordiger, of twee vertegenwoordigers in dit geval, bij dat MCCb hadden. Dat is later ook geformaliseerd. Want wij waren natuurlijk officieel voor onze crisisaanpak geen lid van een ministeriële commissie. Dat hadden we niet zo geregeld in dit land. Het is inmiddels wel structureel zo geregeld dat we als adviseurs toegevoegd kunnen worden. Eigenlijk is die 12de maart de eerste keer dat dat ook gebeurde.

De **voorzitter**:

Het was dus niet gebruikelijk om als voorzitter van het Veiligheidsberaad hierbij aan te schuiven, op dat moment?

De heer **Bruls**:

Nee, nee, nee, dat was voor mij echt de eerste keer.

De **voorzitter**:

Vervolgens komen er maatregelen vanuit het kabinet. Die gaan dan met een aanwijzing naar de veiligheidsregio's, die met noodverordeningen moeten gaan werken. Ik licht het ook even toe voor de publieke tribune of de mensen thuis. De voorzitter van een centrumgemeente in een regio stelt dan zo'n noodverordening vast, die dan voor de hele regio geldt, dus niet alleen voor de grote stad, om het maar zo te zeggen, in die regio

maar ook voor de gemeenten daaromheen. Wat was de reden voor deze werkwijze?

De heer **Bruls**:

Als je kiest voor de werkwijze zoals die op 3 maart is gestart, dan zeg je als Rijksoverheid: zij zijn verantwoordelijk in dit geval voor de aanpak van een landelijke crisis. Als je kiest voor de werkwijze "ik maak gebruik van wat we aan wettelijk instrumentarium hebben", dan is dit op zich de logische volgorde, omdat in de Wet publieke gezondheid is aangegeven dat de minister van Volksgezondheid via een aanwijzing instructies kan meegeven aan de voorzitter van de veiligheidsregio. Zo was dat toen ook in de wet geregeld als het gaat om een infectie-A-ziekte. Dit was als een infectie-A-ziekte geclassificeerd, dus op zich is dat de logische volgorde, om het snelst effectieve stappen te kunnen zetten. Dus dat men die weg via die noodverordeningen heeft gevolgd, is wel logisch. Het is ook logisch, omdat we tot dat moment natuurlijk ook bij crises dachten aan crises die maar een paar dagen of weken, in ieder geval maar een korte periode zouden duren – en er moest gehandeld worden. Men heeft dus gebruikgemaakt van het bestaande wettelijke instrumentarium dat gewoon democratisch keurig afgekaderd is. Op zich was dat dus een hele logische stap. Het is ook logisch dat dat later is omgezet in een tijdelijke wet en een ander regime, want de wet is natuurlijk altijd ingericht geweest op een kortdurende aanpak, en dit ging veel langer duren.

De **voorzitter**:

Daar komen we straks nog op, meneer Bruls. Het kabinet geeft dus een aanwijzing; vervolgens moeten 25 burgemeesters van de verschillende veiligheidsregio's die noodverordening vaststellen. Was er de eerste keer – er moest toen snel gehandeld worden – afstemming tussen die 25 burgemeesters?

De heer **Bruls**:

We hebben over elke noodverordening afstemming gezocht. U moet daar wel bij bedenken dat dat eerste pakket maatregelen half maart niet per se in een noodverordening is gezet, maar dat een heleboel instellingen, bioscopen, uit zichzelf dichtgingen. Ik kan dat niet vaak genoeg herhalen. Het was niet: er waren maatregelen en toen ging het dicht. Nee, de samenleving was voor een groot deel zélf al aan het dichtgaan. De schrik zat er goed in. Congressen werden uit zichzelf al afgezegd. Pas aan het eind van die maand kwam die eerste noodverordening. We hebben met z'n allen gelijk onderkend dat we het liefst werkten met één noodverordening, waarbij wel ruimte was voor lokaal maatwerk. Na een paar weken hebben

wij zelfs daarvan geconcludeerd: dat moeten we eigenlijk niet willen. Er zijn soms best redenen te benoemen waarom je lokaal iets anders zou doen, maar een crisis is vooral gebaat bij een eenduidige boodschap. Je hoeft die boodschap niet leuk te vinden. Niemand hoeft bang te zijn de populariteitsprijs te krijgen tijdens een crisis, maar het moet wel gebeuren – en je bent gebaat bij een zo eenduidig mogelijke boodschap. Het land was niet gediend met 25 verschillende boodschappen. Als burgemeesters zijn we gewend om te vergaderen en voor te zitten. Het besef was bij mij en de collega's diep aanwezig – ik ben ze er nog steeds ontzettend dankbaar voor dat ze mij daarin gesteund hebben – om een zo eenduidig mogelijke boodschap over te brengen. Daar hoorde eigenlijk één modelverordening bij. Nogmaals, soms kan je een afwijking hebben, maar het uitgangspunt is: alles samen, alles in één tekst.

De voorzitter:

U geeft aan dat die eenduidigheid van belang is, maar dat ook in het begin soms behoefte aan lokaal maatwerk was. Heeft u daar een voorbeeld van?

De heer Bruls:

Waar we de hele tijd tegen aangelopen zijn, is toch wel de discussie over begrippen, bijvoorbeeld "markt" en "doorlooplocaties". Wat is "doorlopen" in een sanitaire voorziening? Ik ga het niet te plastisch maken, maar dat gaat natuurlijk niet. Je moet ergens gaan stilstaan of zitten. Maar er waren natuurlijk ook kwesties als: hoe ga je om met strandgebieden? Niet elke regio heeft natuurlijk een zeestrand, maar een aantal regio's wel. Het was een mooie tijd van het jaar. We hadden een prachtig voorjaar; mensen gingen eropuit. Hoe ga je dat dan reguleren? Wil je daar ook één lijn in trekken? Of is dat niet zo heel relevant voor bijvoorbeeld regio's in het oosten van het land, waar minder van dat soort uitgaansgebieden zijn? Dat soort discussies moest je wel voeren. Wat bijvoorbeeld ook speelde, was het volgende. Het ministerie van VWS was penvoerder. De minister van VWS gaf immers die aanwijzing. Het ministerie van VWS heeft kolossaal veel goed werk gedaan, maar het was natuurlijk een beleidsdepartement, dat niet ingericht was op de finesses van het bestuursrecht, waar wij in de gemeentelijke praktijk mee te maken hebben. Dus wij zijn gewend aan bepaalde omschrijvingen. Wat is een "samenkomst"? Als er dan andere woorden gebruikt gaan worden in een aanwijzing ... Dat klinkt ontzettend flauw, maar dat is superwezenlijk om te bepalen hoe mensen iets moeten kunnen naleven en hoe onze handhavers daar vervolgens op moeten toezien. Daar waren ze natuurlijk voortdurend over in gesprek. Alleen dat al maakte het noodzakelijk om

dat binnen het Veiligheidsberaad, maar natuurlijk vooral ook met het ministerie van VWS, goed af te stemmen.

De **voorzitter**:

U geeft aan dat het ministerie van VWS de penvoerder was. Wie schreven er nog meer mee aan die noodverordeningen?

De heer **Bruls**:

Wij hadden een aantal juristen uit onze regio's en ook van een gespecialiseerd advocatenkantoor ingehuurd, om dat namens ons allen, z'n 25en te doen. Nogmaals, bij die 25 burgemeesters was er geen discussie. Wij wilden gewoon één modelverordening hebben, en in principe moest iedereen die ook uitvoeren. Maar we wilden wel mensen aan tafel hebben die verstand van zaken hadden, want we merkten wel – dat verwijt ik VWS overigens niet, want ieder z'n vak – dat het nodig was om mee te denken met het ministerie van VWS om goede teksten te krijgen en daar geen brokken in te krijgen. U kunt zich voorstellen dat dat in het begin meer discussie in zich had, maar naarmate de weken, maanden vorderden, ging dat ook steeds soepeler.

De **voorzitter**:

U noemt al de 25 burgemeesters. Daarmee was er ook dekking vanuit alle regio's in heel Nederland. Wie van het kabinet schoof aan bij zo'n Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

De minister van Justitie en Veiligheid, Ferd Grapperhaus, voor het grootste deel van de periode; die was er bijna altijd. De minister van VWS, Hugo de Jonge, was er het merendeel van de tijd; die kwam ook wel periodiek. Soms was er een bepaald thema waar een bepaalde bewindspersoon voor aanschoof, maar met name Ferd Grapperhaus was onze liaison, zou je kunnen zeggen, tussen kabinet en ons als Veiligheidsberaad.

De **voorzitter**:

Op het moment dat het kabinet met landelijke maatregelen wilde gaan komen, hoe kwam die inbreng dan richting het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Je ziet natuurlijk een bepaalde opbouw. In eerste instantie was het vaak dat de minister of een medewerker namens de minister samen met de heer Aalbersberg namens de NCTV – die moet ik niet vergeten; die was er ook regelmatig – uitlegde wat hun ideeën of soms zelfs plannen waren. Soms waren het concrete maatregelen, soms werden er bepaalde ideeën neergelegd. Sommige ideeën hebben de eindstreep gehaald en andere

hebben het bij wijze van spreken niet gehaald. Er werd overlegd. De tijdsdruk, zeker in die eerste periode, was wel enorm groot. Het was toen nog niet het ritme dat we later hadden, met een cyclus van drie weken, waarin er eerst een conceptmaatregel werd neergelegd. Daar konden wij dan iets van vinden en daar konden wij op adviseren; ik kon vervolgens met dat advies onder de arm naar de MCCb gaan. Daar werd dan iets besloten, en dat werd dan nog voorgelegd aan het parlement, aan u als Tweede Kamer, of het kwam nog een keer bij ons terug. In het begin was het tempo echt ongehoord hoog, en zat het meer op hoofdlijnen. Onze grootste zorg was toen eigenlijk: krijgen we die aanwijzing in een juridisch deugdelijke noodverordening geregeld, zodat ik die ook nog kan toepassen? Ik moet bekennen dat het in een enkel geval echt een kwestie van uren was. Dan had de aanwijzing bij wijze van spreken al een bepaalde ingangsdatum, en was de noodverordening er pas officieel een paar uur na de ingangsdatum.

Het is, denk ik, goed om te zeggen dat wij een noodverordening kunnen afstemmen in het Veiligheidsberaad, maar dat die natuurlijk regionaal wordt vastgesteld. Dus na elk Veiligheidsberaad gingen ik en mijn 24 collega's met die noodverordening onder de arm terug naar onze regionale beleidsdienst, waar álle burgemeesters van de regio in zaten, om daar de instemming op te halen, of eventueel de afwijkingen, als die daar werden opgemerkt en die ook nog hout sneden, mee terug te nemen. Gelukkig zat iedereen wel in de meewerkstand, want het was natuurlijk best wel spannend en ingewikkeld om dit voor bijna 340 gemeenten – tenminste, zoveel hadden we er toen – in een recordtempo rond te krijgen, soms in een paar dagen, maar soms ook binnen een etmaal.

De voorzitter:

We komen later nog uitgebreider op de regio, de rest van de regio. U noemde het dus spannend en ingewikkeld en u zei dat er in een enkel geval maar een aantal uur de tijd was. Om welk geval of welke gevallen gaat het?

De heer Bruls:

Dat weet ik niet, maar er was een noodverordening waar nog net de laatste hand aan moest worden gelegd, dus die werd dan officieel pas een paar uur of zo uitgevaardigd nadat in de aanwijzing had gestaan: nou moet het ingaan. We hebben uiteraard tegen het ministerie meerdere malen gezegd: hoe eerder jullie bij ons komen, al was het maar met een conceptaanwijzing, hoe sneller wij kunnen handelen. Dat proces is later ook wel makkelijker gaan lopen, maar aan het begin is dat natuurlijk niet

altijd gelukt. Overigens, ik vind dat zelf geen groot drama. Dat hoort bij een crisis. Bij een crisis gaan er dingen namelijk niet helemaal volgens het boekje. Door het construct dat we hadden gekozen, was dit nog mogelijk, want bij elk ander construct, als het Rijk het hélemaal had overgenomen, dus echt zelf had moeten organiseren, weet ik niet of we wel een noodverordening hadden gehad in die eerste maanden.

De **voorzitter**:

Oké, helder. Hoeveel ruimte was er voor u, maar ook voor de 24 andere burgemeesters, om ook in gesprek te gaan over die landelijke maatregelen waar het kabinet mee kwam?

De heer **Bruls**:

Die was natuurlijk betrekkelijk gering. Ik bedoel: als je concludeert dat we 1,5 meter afstand moeten houden, dan kun je wel een leuk debat beginnen over de vraag of dat niet 1,30 meter of 1,70 meter moet worden. Dat niveau hebben we met het Veiligheidsberaad gelukkig nooit geraakt. Ik snap best dat mensen zich daar heel druk over hebben gemaakt, maar dat is niet het wezenlijke punt. Als je zegt dat er geen groepen bij mekaar mogen komen, dat je 1,5 meter afstand moet houden en erop moet letten dat je je goed aan de hygiëneregels houdt, is voor ons eigenlijk het belangrijkste of het goed, duidelijk en robuust opgeschreven wordt, zodat het uitlegbaar, handhaafbaar en ook uitvoerbaar is. Je kunt beter een goeie, stevige maatregel hebben die duidelijk is omschreven dan een hele genuanceerde maatregel die vervolgens in de uitvoering zowel voor degenen die hem moeten naleven als voor degenen die hem moeten handhaven niet praktisch is. Dat is effe je mind setten. Ik snap heel goed dat als je gewend bent op een bepaalde manier in onze poldersamenleving te werken, zo'n crisis, waar dat toch betrekkelijk top-down en in een enorm tempo en met een heel groot gebrek aan informatie gebeurt, dan natuurlijk wel schrikken is. Ik moet zeggen: dan helpt het wel dat je collega's om je heen hebt die gewend zijn om ook zo te denken. Zoals de heer Aalbersberg u vrijdag al zei: burgemeesters zijn wel gewend, getraind en soms ook al door de praktijk geoefend in het crisisdenken. Dit hoort bij crisisoptreden.

De **voorzitter**:

U geeft aan dat die ruimte betrekkelijk gering was.

De heer **Bruls**:

Ja.

De **voorzitter**:

Kan ik daaruit opmaken dat er uitsluitend ruimte voor discussie was als het gaat om de handhaafbaarheid en de uitvoering?

De heer **Bruls**:

De aanwijzingen waren niet altijd heel erg precies. Ik gaf u al dat voorbeeld van de vraag hoe je omgaat met zeestranden met uitgaand publiek. Hoe ga je daar regels voor opstellen? Wil je dat regionaal laten doen, dus zodanig dat één voorzitter regionaal zegt dat het niet mag en de ander zegt dat het wel mag? Dat is niet iets wat het kabinet in die eerste fase bepaalde. Daar waren we natuurlijk zelf voor aan de rei. Naarmate de crisis vorderde, was er natuurlijk ook veel meer gesprek en ruimte voor het gesprek en ook de discussie natuurlijk en de meningsverschillen die dan vanzelfsprekend ontstaan in de samenleving en waar je natuurlijk ook als Veiligheidsberaad mee te dealen had. Maar die eerste weken – dus maart, april – was de ruimte daarin betrekkelijk, maar er was ook wel een gezamenlijk besef van: we moeten het aanpakken, we gaan nou niet over alles discussiëren, over elke maatregel.

De **voorzitter**:

Nee, maar in het begin was er dus gezamenlijk besef en, nogmaals, was er enkel ruimte voor handhavings- en uitvoeringsvraagstukken?

De heer **Bruls**:

En inderdaad interpretatiekwesties, want daar waren we natuurlijk wel spits op en dat mag je ook verwachten. Ik bedoel, als wij een bepaalde deskundigheid vertegenwoordigen, moet je die deskundigheid ook inbrengen. Dat zit 'm er vooral in dat je het goed omschrijft. Als je het begrip "samenkomst" definieert, zorg dan dat het helder is wat je daarmee bedoelt en ga niet gelijk met twintig uitzonderingen beginnen, want dat is gewoon niet uitvoerbaar.

De **voorzitter**:

Dan was er op zondag het Catshuisoverleg, waarbij een afvaardiging van het kabinet bijeenkwam en er informeel overleg plaatsvond over maatregelen die aanstaande waren. Hoe werd u daarover geïnformeerd?

De heer **Bruls**:

Ik wil liever hier gezegd hebben ... Ik las vanochtend weer in een van onze gewaardeerde media dat ik deel daarvan uitmaakte. Ik ben er nooit geweest. Ik ben er ook nooit voor uitgenodigd. Ik heb mezelf ook nooit willen uitnodigen, omdat ik het echt beschouwde als een intern beraad van een aantal meest betrokken bewindspersonen van het kabinet – wat

ik me goed kan voorstellen – maar die status had het voor mij. Ik hoorde daar niet thuis en ik ben er dus ook nooit geweest. Ik werd wel als voorzitter door minister Grapperhaus, meestal aan het eind van de zondag – het Catshuisberaad was altijd op een zondag, als ik het goed zeg – geïnformeerd over wat daar aan hoofdlijnen uitgekomen was. Niet omdat ik daar iets mee kon of moest doen, maar u moet zich voorstellen dat als wij op maandag Veiligheidsberaad hadden, het wel handig was om als voorzitter ongeveer te weten waar het kabinet mee gaat komen, wat er speelt. Niet dat het erom gaat dat ik mijn mening erop kan drukken, want het was aan het Veiligheidsberaad om daarover een mening te geven, maar wel om zo'n vergadering goed te kunnen voorbereiden en ook te weten "daar zal misschien wel discussie over kunnen ontstaan" of "dit kan misschien een stuk sneller". Kortom, wat je hoort te doen om in technische zin een vergadering goed te laten verlopen. Op die manier werd ik erover geïnformeerd via minister Grapperhaus.

De **voorzitter**:

Dus na het Catshuisoverleg op zondag.

De heer **Bruls**:

Ja, en dan ook alleen mondeling, want we hebben ons als leden van het Veiligheidsberaad vaak genoeg verbaasd over wat er allemaal lekte vanuit het Catshuis of vanuit het OMT. Daar heb ik niet aan meegedaan. Ik vond het prima dat de minister het zo deed. Ik heb ook nooit gevraagd "geef maar een verslag, ik wil een overzicht", wetende wat er met verslagen kan gebeuren.

De **voorzitter**:

Was dat een uitgebreide terugkoppeling?

De heer **Bruls**:

Hij gaf aan wat hij, denk ik, belangrijk vond. Dan gaat het natuurlijk vooral over de hoofdpunten. Soms zijn die wat meer gedetailleerd dan anders. Maar het was vooral op hoofdlijnen.

De **voorzitter**:

Gaf u ook voorafgaand aan het Cathuisoverleg uw inbreng mee?

De heer **Bruls**:

Nee, niet. Ik had wel regelmatig contact, zeker met minister Grapperhaus en soms ook met anderen. Dan geef je natuurlijk ook weleens wat mee als er iets speelt, maar niet specifiek op het Cathuisoverleg gericht, nee. Nogmaals, ik vond ook dat ik daar letterlijk en figuurlijk van weg moest blijven. Ik begreep heel erg goed dat de kernspelers van het kabinet, de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

bewindspersonen die het meest betrokken waren bij deze crisis, daarover intern overleg wilden voeren. Zo heb ik het beschouwd, en dan moet je daar ook niet bij willen zitten, juist om niet in een vermenging van rollen terecht te komen.

De **voorzitter**:

Andere adviseurs waren wel bij het Catshuisoverleg. Denk aan de heer Van Dissel, de heer Aalbersberg, de heer Roscam Abbing, die we vanmiddag gaan verhoren, en de heer Schoof. U vond het niet vreemd dat u daar niet aanschoof?

De heer **Bruls**:

Nee. Ik vond het vanuit mijn rol zuiver. Wat anderen hebben gedaan, vind ik aan hen. Overigens, dat je daar ambtenaren bij hebt, ben ik gewoon. Dat doe ik bij mijn eigen college ook. Als wij eens een informeel overleg hebben, dan kan daar best een ambtenaar bij zitten. Dat vind ik heel logisch. Maar dat vind ik aan hen.

De **voorzitter**:

Waarom is het dan vanuit uw rol zuiver om daar juist niet te zitten?

De heer **Bruls**:

Ik vertegenwoordig natuurlijk in principe een ander bestuursorgaan. Ik vertegenwoordig, niet meer en niet minder, veiligheidsregio's en achter die veiligheidsregio's al die burgemeesters. Dat is mijn rol. Ik vond het prima passen in de crisisbestrijding om dat goed gescheiden te houden. Er kunnen altijd omstandigheden zijn om het anders te doen. Bovendien, ik schoof aan bij het MCCb en had verder prima contacten met de kernspelers in het kabinet, anderen ook, om onze dingen naar voren te brengen. Dan vind ik die rollenscheiding veel beter passen als aparte bestuursorganen. In die zin gaf het me ook wat meer vrijheid om ook te kunnen zeggen: jullie kunnen dat wel besproken hebben en met die maatregelen komen, maar let even op, misschien zien wij het iets anders. Dat geeft je dus juist ook wat gepaste professionele ruimte. Dat vond ik prima.

De **voorzitter**:

Had u in aanloop naar een Catshuisoverleg of na afloop van een Catshuisoverleg nog contact met andere deelnemers?

De heer **Bruls**:

Van?

De **voorzitter**:

Van het Catshuisoverleg.

De heer **Bruls**:

Nee, niet echt, nee, nee.

De **voorzitter**:

Niet echt of?

De heer **Bruls**:

Ik heb wel regelmatig contact gehad met mensen die deelnamen aan het Catshuisberaad, maar niet specifiek over het Catshuisberaad, als dat uw vraag is.

De **voorzitter**:

En had u ook contacten met bewindspersonen ...

De heer **Bruls**:

Ik had natuurlijk contact met de NCTV en andere bewindspersonen, maar niet over het Catshuisberaad.

De **voorzitter**:

Dat waren dan contacten over?

De heer **Bruls**:

U wil niet weten waar het allemaal over ging. De minister van VWS die iets van GGD'en wil weten. En beseft, GGD'en zijn gemeentelijke diensten; ik kan het niet vaak genoeg beklemtonen. Het zijn geen uitvoeringsorganen van het Rijk. Dat moest natuurlijk altijd wel goed in het reine gebracht worden naar elkaar toe, over allerlei kwesties die lopen. Wat gebeurt er in de media? Hoe ervaart iemand een bepaalde uitspraak in de media, van mezelf of van een collega? Daar heb je ook contacten over, maar niet over de gesprekken, de voorbereidingen van het Catshuisberaad. Het ging zo snel. U moet zich voorstellen: op zondag was het Catshuisberaad en op maandag was meestal al het Veiligheidsberaad of desnoods een paar dagen later. We werden dus snel genoeg geïnformeerd over wat relevant was. Ik zit zelf zo ook in elkaar; ik wil me concentreren op hoofdlijnen. Ik heb niet de rol gezocht die ik heb gekregen in deze twee jaar. Ik was en ben vol trots burgemeester van Nijmegen. Daar had ik ook nog wat te doen, ook met betrekking tot corona. En ik was en ben voorzitter van een veiligheidsregio. Dit kwam er nog bij. Ik moest dus ook nog wat andere dingen doen.

De **voorzitter**:

Tegen wil en dank? Of?

De heer **Bruls**:

Nee, niet tegen wil en dank. Je moet staan voor de taak die je wordt toegeworpen. Zo moet u mijn woorden gebruiken. Maar het was natuurlijk niet zo dat ik in 2019 dacht: nou, we gaan de komende jaren eens even elke dag van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat voorzitter van het Veiligheidsberaad spelen. Zo was het natuurlijk niet.

De **voorzitter**:

Dat waren mijn vragen over dit onderwerp. Ik kijk naar collega Lammers: heeft zij nog aanvullingen hierop?

Mevrouw **Lammers**:

Ja, ik heb nog een aantal aanvullingen. U gaf net aan dat u veel contact had met minister Grapperhaus en ook minister De Jonge. U gaf ook aan dat de heer Aalbersberg, de NCTV, regelmatig bij het Veiligheidsberaad aanwezig was. Wat was uw relatie met de NCTV?

De heer **Bruls**:

Ik heb de NCTV altijd al zeer gewaardeerd, maar deze periode heb ik gezien hoe ongelooflijk belangrijk het is dat de NCTV als een schakel tussen alle rijksdiensten, departementen, kabinetsleden, maar ook uitvoerders – mag ik mezelf even zo omschrijven? – in het land heeft gefunctioneerd. De rol die de heer Aalbersberg en zijn mensen hebben gespeeld, is van onschatbare waarde. Het land mag hem eeuwig dankbaar zijn.

Mevrouw **Lammers**:

En als u hem sprak, wat besprak u dan zoal?

De heer **Bruls**:

Hij was er heel erg goed in om datgene wat de minister vaak al op hoofdlijnen deelde, vaak nog even net wat meer tekst en kleuring te geven. Als een bepaalde maatregel in gedachten was: hoe moesten we dat doen? Vanuit zijn achtergrond snapte hij heel goed wat het soms bestuursrechtelijk betekent. Zijn bepaalde maatregelen werkbaar? Met zijn politieachtergrond wist hij heel goed, beter dan ik, bij wijze van spreken, wat het betekende voor handhavers als je iets deed. Die tekst en toelichting die hij kon geven, was bijzonder waardevol. Daar had je het dan af en toe over. En nogmaals, hij kwam ook naar het Veiligheidsberaad. De minister lichtte daarin op hoofdlijnen wat toe en hij kon dan nog wat toelichting geven, of omgekeerd. Het was een mooi en goed samenspel.

Mevrouw **Lammers**:

Hoe intensief was dat contact? Kunt u dat wat meer duiden?

De heer **Bruls**:

U bedoelt qua frequentie in de tijd?

Mevrouw **Lammers**:

Ja.

De heer **Bruls**:

Er zijn perioden geweest waarin je echt elke week misschien wel een paar keer contact had. Maar naarmate de crisis vorderde, waren er ook wel momenten waarop het een week of wat rustig bleef. Maar ik heb de NCTV altijd ervaren als niet alleen een orgaan of een functionaris die contact met ons, met mij zocht. Het was ook het omgekeerde. Als je een bepaalde vraag had en dacht "daar ga ik de minister nu maar even niet mee lastigvallen, maar ik wil het toch even weten" of als je tegen iets aanliep of als er iets tussen de departementen was, dan was de NCTV een bijzonder goed contact en ook een goede bron waarmee je kon praten. Soms kon je zelfs sparren, van: hoe kunnen we dat nu het slimste doen?

Mevrouw **Lammers**:

Kunt u dan ook – dat is mijn laatste vraag – een voorbeeld noemen waarin de NCTV met u contact opnam? Waarover ging dat dan bijvoorbeeld?

De heer **Bruls**:

Dat ging dus bijvoorbeeld over maatregelen die in de boezem van het kabinet of op het departement begonnen te leven en die hij dan meedeelde. Soms ging het ook over dingen waar wij niet over gingen, maar die toch nuttig zijn om te weten. In het begin bijvoorbeeld met de werkwijze van de gezondheidszorg in ons land. Dat was niet ons pakkie-an, voor de goede orde. Maar feit was dat er onvoldoende inzicht was in bedden capaciteit, ic-capaciteit, omdat de ziekenhuizen vrij autonoom functioneerden, conform ons bestel toen. Wat dat betekende, ook de druk erop, was soms wel nuttig om te weten voor ons. Want ja, wij zijn ook maar gewone mensen en we functioneren in onze lokale gemeenschap, dus hoor je natuurlijk van alles. De NCTV kon daarin soms een goede rol spelen door dat even mee te nemen, zo van: besef dat daaraan gewerkt wordt. Dat kon je ofwel geruststellen, ofwel juist op het spoor zetten van: hé, misschien moeten we daar toch iets van vinden. Dat soort thema's kwamen dus ook langs. Het gaat dus niet alleen over de concrete maatregelen en daar tekst en duiding aan geven, maar ook over: hoe verloopt de crisisaanpak in de volle breedte? Wij hadden een bepaald deel van die crisisaanpak onder ons beheer, niet alles.

Mevrouw **Lammers**:

Oké. Dank u wel. Dat waren mijn vragen.

De **voorzitter**:

Collega Huidekooper, heeft u nog vragen over dit onderwerp? Zo niet, dan kunt u direct door naar het volgende onderwerp.

De heer **Huidekooper**:

In dat geval ga ik direct door naar het volgende onderwerp, voorzitter. Meneer Bruls, ik wil het nu met u hebben ... Ik wil een klein sprongetje in de tijd maken. We gaan naar april 2020, nadat de eerste maatregelen in maart werden ingevoerd. Dat gebeurde landelijk en stapsgewijs, in verschillende pakketten. Het kabinet kondigde eind april de eerste versoepelingen aan. Ik ben benieuwd wat het Veiligheidsberaad richting het kabinet inbracht omtrent die versoepelingen.

De heer **Bruls**:

Wij waren, denk ik, net als iedereen in het land enerzijds blij dat er over versoepelingen gesproken kon gaan worden. Uiteindelijk heeft de eerste lockdown volgens mij tot half mei, zo'n twee maanden, geduurd, als ik het zo mag uitdrukken. Je kon in april al merken dat dat wel wat deed met mensen. Ik zei het net al: het was een prachtig voorjaar. Het was geweldig weer. Mensen wilden van alles, maar het mocht allemaal niet. We hadden er op zich wel begrip voor en we waren verheugd dat het kon gebeuren. Wat we toen wel merkten, vooral daarna, vanaf april, was dat het kabinet naar onze smaak wel heel snel de luiken wilde openzetten.

Ik kan me met name de discussie herinneren die we hebben gevoerd over het organiseren van evenementen. Wij hebben er altijd – dat gold ook voor het voorjaar daarop, kan ik u alvast verklappen – voor gepleit dat je het gefaseerd moet doen. Dat is a goed voor het bieden van perspectief en voor onze handhavers, omdat je je er dan op kunt instellen. Voor het mogelijk maken van evenementen werd toen een bepaalde datum genoemd – u houdt nog tegoed welke; dat kunt u wellicht in de stukken terugvinden – terwijl je weet dat een evenement in dit land qua voorbereiding en vergunningverlening ... Zes à acht weken is niets. Soms duurt het langer als het om grote evenementen gaat. Je kunt niet in mei gaan aankondigen: volgende maand kunnen er weer evenementen plaatsvinden. We zagen al helemaal op ons afkomen dat wij lokaal mochten gaan vertellen: dat gaat niet gebeuren, want ze hebben allemaal geen vergunning en dat gaan ze ook niet krijgen. We vonden het zelfs een beetje onverantwoord. Voordat je het eventenseizoen kon laten

beginnen, zat je misschien pas in september. We hebben het kabinet er toen wel op gewezen: hé, laten we nou niet van het ene uiterste, namelijk strak alles dicht, naar het andere gaan, namelijk te snel alles open gaan gooien. Maar op zich waren we natuurlijk wel tevreden dat er wat versoepelingen kwamen. Daar hebben we ons ook niet tegen verzet. Zeker niet.

De heer **Huidekooper**:

Zag die zorg dat de versoepelingen mogelijk te snel gingen alleen op het punt van de evenementen?

De heer **Bruls**:

Dat was wel het meest pregnante punt dat ik heb onthouden uit die tijd. Kijk, andere zaken ... Kijk, die 1,5 meter, die ik altijd als de backbone van de Nederlandse aanpak heb gezien, bleef natuurlijk gewoon bestaan. De samenleving ging zich daar ook steeds meer op inrichten. Je zag al die prachtige linten en stickers overal waar je kwam. Ik heb zelden zo vaak naar de grond gekeken als in die periode om te zien waar de streep stond, bijvoorbeeld als je die zomer naar een museum wilde gaan. Nee, het zag vooral op de evenementen. Die andere maatregelen, die basis, bleven wel bestaan. Je kon weer op vakantie gaan, een park in gaan of naar een museum gaan. Dat moest wel kunnen. We hadden wel voor het overige ...

Onze grootste zorg zat 'm er vooral in dat we vonden dat het kabinet daarna wel erg snel besloot om de nationale crisisstructuur af te schalen en naar een soort waakvlamsscenario te gaan. Dat hebben wij als veiligheidsregio's bewust niet gedaan. Wij zijn bijvoorbeeld eind juli nog bij elkaar gekomen, en ook in de weken daarvoor. In augustus zijn we ook vrij snel opgestart. We hebben per regio de maximale crisisstand erin gehouden: GRIP-4. Ik begrijp dat dat hier al eerder is genoemd. Dat is de meest maximale crisisaanpak die je kunt bereiken als veiligheidsregio. Dat hebben we ook een keer besproken in het Veiligheidsberaad. We hebben gezegd: dat blijven we alle 25 doen, ook al lijkt het nu rustig, gaat iedereen vrolijk op vakantie en lijkt het een fantastische zomer te worden na dit vreselijke voorjaar. Daar zijn wij niet in meegegaan, want het virus was niet weg. Ik hoor het me nog zeggen. Het virus was niet weg.

De heer **Huidekooper**:

Dus als ik u goed begrijp, dan was het gedeelde beeld dat men blij was dat er versoepeld kon worden, maar dat er zorgen waren over de snelheid, met name het punt van de evenementen ...

De heer **Bruls**:

De evenementen, ja.

De heer **Huidekooper** (D66):

... en ook het afschalen van de crisisstructuur.

De heer **Bruls**:

Ja, het afschalen van de nationale crisisstructuur naar een waakvlam. Die is overigens snel weer opgelaaid. Het is niet zo dat een waakvlam als zodanig negatief is, maar wij dachten er toen zo over: je kunt beter de nationale structuur houden, want we zijn er net een beetje goed in gekomen en het virus is niet weg. Kijk, je kunt ook de frequentie van je overleggen afschalen zonder dat je ook de structuur wat afschaalt. Dat gebeurde. Men is toen ook naar een andere opzet gegaan, zoals u weet, waar wij tot eind september niet meer bij zaten. Dus wij waren ook bestuurlijk even uit die nationale crisisstructuur weggehaald.

De heer **Huidekooper**:

Wat was toen het concrete verzoek van het Veiligheidsberaad op die twee punten? Is er gevraagd om die te herzien, dus het afschalen van de crisisstructuur?

De heer **Bruls**:

Van die crisisstructuur hadden we inderdaad liever gezien dat dat niet zo was gegaan. En: als je al overgaat naar een andere structuur, zet ons er dan in. Nou ja, eind september is dat ook gelukkig weer gebeurd, want die regionale aanpak die vanaf dat moment gold ... Tja, het land is gewoon te klein. Dat werkte gewoon niet. Ik heb zo'n vermoeden dat u misschien nog wat vragen gaat stellen over mondkapjes of zo. Maar we hebben eigenlijk die zomer al gemerkt dat, als je er geen strakke nationale regie op houdt, de discussie dan alle kanten op kan gaan. En regionale maatregelen hebben op het oog een bepaalde charme, maar ze zijn best complex om te handhaven. Kijk, regionaal werken in de Verenigde Staten of in een land als China of Rusland gaat nog wel, maar daar zitten er dan soms wel duizenden kilometers tussen. We hebben het hier over regio's die naast elkaar liggen, of 10 of 20 kilometer van elkaar gescheiden zijn. Dat is voor het virus een ommetje – als ik het zo mag uitdrukken. En dat is ook wel gebleken, want die regionale aanpak was te complex, die werkte niet en daarom zijn we eind september ook weer in die nationale structuur ingezwommen. En we hebben het vanaf dat moment eigenlijk vooral weer over nationale maatregelen gehad, hoewel het formeel op dat moment nog steeds een nationale aanpak was.

De heer **Huidekooper**:

U ziet het goed, we komen later inderdaad ...

De heer **Bruls**:

Ik had zo'n vermoeden.

De heer **Huidekooper**:

Ik wil alleen nog even weten of er ook nog is verzocht om dat punt van het weer door laten gaan van evenementen, of daar ook een concrete ...

De heer **Bruls**:

Wij hebben aangegeven dat we merkten dat het kabinet dat in ieder geval communicatief wilde uitstralen. Maar het kabinet snapte wel ons punt. Dus we hebben afgesproken dat we twee dingen moesten communiceren: u kunt uw evenementen gaan aanvragen, maar die gaan niet meer deze zomer plaatsvinden, want dat is praktisch gewoon niet te doen. Het is gewoon praktisch niet te doen, een vergunningendoorloop met inspraak van betrokkenen. Ik ga maar niet te zeer uitweiden over hoe ingewikkeld dat al is in normale tijden, maar toen helemaal. U moet zich voorstellen dat ook onze medewerkers in een crisismodus waren en bijvoorbeeld lokaal meehielpen. Diezelfde medewerkers moesten dan hun normale werk weer gaan doen. Nou, die optelsom maken, dat je wel goed moest communiceren van "u kunt evenementenvergunningen aanvragen, maar die gaan waarschijnlijk deze zomer niet meer plaatsvinden" ... En eigenlijk is het zo ook wel gegaan.

De heer **Huidekooper**:

Dan heeft u die punten aangedragen, uw zorgen overgebracht met betrekking tot die evenementen, de crisisstructuur, maar ook die regionale aanpak. Wat was de reactie van het kabinet daarop?

De heer **Bruls**:

Wat betreft de evenementen, heb ik het net uitgelegd: we hebben vooral de communicatie gekozen. Of dat gelukt is, zou u aan evenementenorganisatoren moeten vragen. Ik heb het idee dat dat wel is overgekomen, dat iedereen wel begreep dat je als samenleving niet opeens van nul meteen kunt gaan opstarten. Ik bedoel, het was meer een dieselmotor dan een elektrische motor waarmee we te maken hadden; zo snel ga je dan niet volle bak. Met betrekking tot de regionale aanpak ... Kijk, het beeld was natuurlijk ook wel dat het virus in ieder geval een stuk rustiger was. Dan is het natuurlijk best lastig om net zoals bij het begin van de crisis te zeggen dat je al die landelijke maatregelen moet blijven doen, terwijl je geen landelijke maatregelen, of althans – ik moet mezelf

corrigeren – een beperkt aantal landelijke maatregelen hebt en regionaal de boel in de gaten kunt houden. De kritiek in mei, juni had natuurlijk ook wat minder effect dan ze pas later, in augustus, september begon te krijgen. Ik snapte dus ook wel dat dat niet zo landde bij het kabinet, althans niet zodanig dat ze die regionale aanpak niet hebben doorgevoerd. Maar nogmaals, in de loop van augustus en september was het wel duidelijk. Toen gingen een aantal regio's al maatregelen aanscherpen en andere regio's, waaronder de mijne, kwamen al vlot daarna. Ja, toen was het wel evident: wat is die regionale aanpak nog waard als de helft van het land inmiddels alweer in allerlei maatregelen zit, met die korte reisafstanden tussen de regio's?

De heer **Huidekooper**:

Waren er ook zorgen over de keuze van welke versoepelingen als eerste moesten plaatsvinden?

De heer **Bruls**:

Nou, het verhaal over de evenementen heb ik, denk ik, wel genoegzaam toegelicht. Wij zagen wel de positie van jongeren. Die had voor ons wel bijzondere aandacht, omdat we merkten dat beperkingen om naar buiten te gaan, om naar activiteiten te gaan, of het nou de bioscoop, de horeca of evenementen betrof, wel bovenmatig jongeren troffen. Anderen natuurlijk ook, maar jongeren toch bovenmatig. En dat samen met de beperkingen die het onderwijs natuurlijk gedurende die tijd kortere en langere tijd had. Dat was dus wel een aandachtspunt. Dat hadden wij wel omschreven, maar nog niet zo scherp als we het jaar erop hadden gedaan in wat wij het "openingsplan" noemden, dat we toen als Veiligheidsberaad hadden ontworpen. Toen hebben we echt heel expliciet gezegd: je moet activiteiten voor jongeren en buitenactiviteiten het eerst vrijgeven. Dat hadden we niet zo scherp in 2020, maar dat was wel een aandachtspunt voor ons.

De heer **Huidekooper**:

U ging op 18 april bij WNL op Zaterdag zitten. Daar riep u op om de coronamaatregelen voor jongeren te versoepelen. Moet ik die oproep zien in het licht van die gedeelde zorg van het Veiligheidsberaad? Hoe moet ik dat zien?

De heer **Bruls**:

Ja, dat klopt. Dat paste in dat denken. Ik besef achteraf heel erg goed dat je heel erg moet opletten vanuit de rol die je hebt, in mijn geval vanuit mijn rol als voorzitter van het Veiligheidsberaad, dat overal waar je gaat

preluderen – u zou in zekere zin zelfs kunnen zeggen: speculeren – over wat er zou moeten gaan gebeuren, een discussie als zodanig kan oppoppen. Maar op dit thema waren wij er eigenlijk al in maart zó van doordrongen dat als je iets moet gaan versoepelen, als je moet leren leven met de 1,5 meter afstand, dan moet je vooral de positie van jongeren goed voor ogen houden. Dat is ook niet helemaal onlogisch. Wij hebben als burgemeesters natuurlijk het meest te maken met wat er in de openbare ruimte gebeurt. Daar merk je de gevolgen het heftigst. Wij hadden natuurlijk ook heel erg goed in de gaten wat er aan de hand was in verpleeghuizen, maar daar waren wij natuurlijk minder direct bij betrokken. Dat zagen wij natuurlijk ook wel, maar je moet op een gegeven moment wel kiezen: hoe doe je zo'n heropening van de samenleving? Nogmaals, het jaar daarop hebben we dat in een openingsplan wat meer uitgeschreven, ook geleerd hebbende van die eerste fases. We wisten toen natuurlijk ook veel meer over het virus, zoals wie risicogroepen waren, wie meer risico liepen en wie andere risico's liepen, dus je kon daar ook wat meer rekening mee houden in je advisering richting het kabinet en de opvattingen die je had.

De heer **Huidekooper**:

U stelde net in het verhoor met collega De Kort dat er ... U noemde het woord "gebrekkige ruimte" in de adviseringen. U stelde: eigenlijk is het Veiligheidsberaad geënt op advisering op het gebied van de uitvoering en de handhaving. Waarom vond u het dan op dit moment nodig om voor jongeren specifiek een inhoudelijke oproep te doen?

De heer **Bruls**:

Nou, kijk, we waren natuurlijk die eerste fase door, die eerste maand of twee maanden. Wij zijn crisisadviseurs; wij zijn niet alleen maatregelenadviseurs. In die eerste fase was duidelijk: dat virus rukt op, er worden heel veel mensen ziek en er gaan mensen dood, vaak in hele vreselijke omstandigheden. Dan heb je maar één methode: afstand houden, handen wassen en goed blijven letten op elkaar. Dan ga je niet de grote discussies aan over wat er nog voor andere gevolgen zijn, maar we hadden inmiddels natuurlijk ook wel door: "Hé, er gebeurt ook sociaal iets. Er gebeurt ook economisch iets. Er gebeurt iets met hoe we samenleven." Die crisis werd gewoon, zoals de Onderzoeksraad voor Veiligheid mooi heeft uitgedrukt, een brede maatschappelijke crisis. Dat besef hadden wij, zonder dat we toen al misschien die woorden kozen. Dat hadden wij, denk ik, wel heel goed in de gaten. Daar past dan ook zo'n opmerking bij van: "Heb aandacht voor jongeren of voor andere effecten.

Wat betekent het op een gegeven moment voor het economische leven? Kun je dat bijvoorbeeld oplossen door met een goede, royale vergoeding te werken? Moet de Belastingdienst misschien niet wat soepeler zijn?" Ik vind dat ook passen bij het crisisdenken. Dit is geen crisis waarbij er een gaswolk loskomt die je alleen maar fysiek gaat bestrijden; dit was een sociale crisis. Naarmate de tijd vorderde, werd die sociale crisis steeds dominanter ten opzichte van puur de gezondheids crisis. Nogmaals, ik kan alleen maar aansluiten bij de woorden en de adviezen die de Onderzoeksraad voor Veiligheid hierover heeft gegeven; daar ben ik het van harte mee eens.

De heer **Huidekooper**:

Had u met uw collega's in het Veiligheidsberaad afgestemd dat u die oproep ging doen?

De heer **Bruls**:

Ik heb niet elk interview afgestemd, maar dit punt was al eens eerder aan de orde geweest, dus ik voelde me veilig genoeg om daar iets over te zeggen.

De heer **Huidekooper**:

Wat waren de reacties van uw collega's in het Veiligheidsberaad op het feit dat u die oproep deed?

De heer **Bruls**:

Ik heb niet alles precies bijgehouden aan reacties. Ik weet het niet precies voor dat interview, maar we waren het hier grosso modo eigenlijk wel met elkaar over eens. Het gold ook omgekeerd: als andere collega's eens in het nieuws kwamen met iets wat wij vonden, dan kon je dat ook ondersteunen. Een specifieke reactie hierop heb ik niet. Ik moet u zeggen: die ijdelheid ben ik al lang geleden kwijtgeraakt.

De heer **Huidekooper**:

Welk effect had de oproep die u deed op het kabinet en het beleid van het kabinet op dat moment?

De heer **Bruls**:

Dat zou ik niet durven te zeggen. Ik weet dat het kabinet het best wel spannend vond als wij uitlatingen deden. Als voorzitter trek je op een gegeven moment het vuur – met excuus voor de media; "het licht", moet ik misschien zeggen, om het wat netter te zeggen – natuurlijk wat meer aan dan andere leden. Dat besef daalde ook wel op mij neer. Ik heb dat dus ook altijd wel voor ogen gehouden. Ik was ook altijd wel dankbaar als er vanuit het kabinet "je hebt dat gezegd, maar besef dit of dat" of "let

even op" werd gezegd. Ik heb daar dus altijd wel op gelet. Aan de andere kant refereerde u net al aan mijn opvatting over het niet deelnemen aan het Catshuisberaad. Dat is dus het voordeel als je ook een apart bestuursorgaan vertegenwoordigt. Ik vertegenwoordig daar, niet meer en niet minder, al die veiligheidsregio's. Vanuit die rol gaf ik soms ook commentaar in de media, maar wel met een zekere terughoudendheid, omdat er ook iets diep in ons zat, in ieder geval in mij, van: we staan wel samen aan de lat voor een crisis. We hadden er niets aan als iedereen avond in, avond uit allerlei verschillende, diametraal tegenover elkaar staande opvattingen over de aanpak van de crisis innam.

Rondom het punt van jongeren was het dus ook meer om zoiets mee te geven van: ja, daar moet je misschien eens met voorrang naar gaan kijken, als je toch gaat versoepelen. Ik zei het ook op het moment dat we bezig waren met versoepelen. Het zou apart zijn geweest als ik dat, bij wijze van spreken, al op 15 maart had gezegd; dat zou echt heel apart zijn. Je staat op het punt om hele strenge maatregelen in te voeren en dan komt die Bruls uit Nijmegen langs en die roept: het moet wel anders. Anderen, heb ik gezien, hebben dat wel gedaan, maar daar bleef ik weg van.

De heer **Huidekooper**:

Werden de zorgen over de positie van jongeren herkend door het kabinet?

De heer **Bruls**:

Ik denk dat het kabinet de zorgen uit de samenleving op veel manieren heeft gehoord. Die werden wel onderkend. Aan de andere kant ... Kijk, op dat moment was het kabinet zelf ook enthousiast bezig met versoepelingen. Ik gaf net al aan dat wij als Veiligheidsberaad daarvan soms juist zoiets hadden van: nou, prima, maar doe het wel gefaseerd. Ik snap ook wel dat het kabinet af en toe wat terughoudend was om bepaalde maatregelen te nemen. Als je kijkt naar de afloop van de crisis, de omikronvariant, dan zie je dat het kabinet heel fors heeft ingegrepen, te fors, bleek eigenlijk al vrij snel. Die variant was wat minder ernstig dan de eerdere varianten. Maar dat kwam natuurlijk omdat ze ook af en toe op de vingers getikt kregen van dat deel van de samenleving en dat deel van de deskundigen die zeiden: je moet juist streng optreden. Het was natuurlijk wel een heel typische crisis. Achteraf denk je: die vond dat. Nou, ik heb zelf gemerkt dat de een vreselijk vond wat we deden en dat de ander het niet vergaand genoeg vond. Daar heb ik dus ook altijd wel begrip voor gevraagd. Je doet het nooit helemaal goed.

De heer **Huidekooper**:

Maar de boodschap "kijk uit met de snelheid van de versoepelingen en denk daarbij in ieder geval als eerste ook aan jongeren" werd door het kabinet onderkend?

De heer **Bruls**:

Die werd wel onderkend. Die heeft op dat moment weinig effect gehad, omdat de maatregelen voor iedereen versoepeld werden, dus ook voor jongeren. We hebben dat, denk ik, vooral in de latere fases, in '21, vaker herhaald. Toen is het wat meer meegenomen.

De heer **Huidekooper**:

Wat veranderde er precies nadat u die zorgen deelde namens het Veiligheidsberaad? Wat kunt u zich precies herinneren?

De heer **Bruls**:

In '20? Toen? Ik kan me niet herinneren dat er toen ten aanzien van jongeren of andere doelgroepen heel specifiek iets is gebeurd. Nogmaals, de versoepelingen gingen toen vrij snel in. Wij vonden juist: let even op; niet te snel. Wat ik zei over de evenementen, daarvan zou je kunnen zeggen: dat was heel leuk geweest voor een heleboel jongeren, ook voor ouderen, natuurlijk, maar ook voor jongeren. Daarvan zeiden wij vanuit onze rol juist: wij moeten het straks uitleggen en zorgen dat het allemaal goed geborgd en gehandhaafd kan worden. Wij hebben er dus juist voor gepleit om dat niet te doen. U ziet dat het ook voor ons altijd een dilemma was om dingen af te wegen. In die twee jaar heb ik heel erg geleerd om je dilemma's echt te laten zien en die ook uit te leggen, voor jezelf, maar ook voor de buitenwacht. Dat is het halve werk. Er is niet één oplossing die alleen maar goed doet – die bestaat niet, nooit, ook niet in zo'n crisis.

De heer **Huidekooper**:

Voldoende voor nu op dit punt. Dank u wel.

De **voorzitter**:

Collega Lammers, aanvullingen op dit onderwerp?

Mevrouw **Lammers**:

Ja, ik heb nog één vraag. Deed u een oproep in de media omdat u zich niet voldoende gehoord voelde bij het kabinet?

De heer **Bruls**:

Nee, niet zoals ik mij herinner. Ik heb sowieso niet de stijl om iets in de media te roepen omdat ik me niet gesteund voel. Ik doe dat, omdat ik denk dat het iets kan bijdragen. Soms werkt dat en soms werkt dat niet,

zeg ik heel eerlijk. Maar nee, dat zat er niet achter, nee. U moet zich voorstellen: ik kwam in een heleboel programma's en interviews, alleen al na afloop van een Veiligheidsberaad. Er werden mij niet alleen maar vragen gesteld over waar we het over gehad hadden, maar ook over dingen waar we het niet over gehad hadden of hadden kunnen hebben of zouden hebben moeten kunnen hebben, als dat nog goed Nederlands is. Zo kwam er van alles langs. Dit onderwerp ook.

Mevrouw **Lammers**:

Maar wat maakte dan dat u dacht: ik moet deze oproep in de media doen?

De heer **Bruls**:

Ik weet niet precies hoe de context van dat interview toen ging. Ik heb het er ook weleens op de radio over gehad. Het was in ieder geval een thema dat ons wel bezig hield. Wij waren al vrij vroeg – ik heb het dan over het Veiligheidsberaad – met een paar collega's aan de slag gegaan met de vraag: als dit langer gaat duren, hoe moet je dan als samenleving leven? Wij dachten namelijk dat het langer zou gaan duren. Daarin was de positie van jongeren iets wat prominent naar voren kwam. Andere zaken ook, hè, want ook als je langere tijd in een anderhalvemetersamenleving – dat woord werd in die periode gemunt – met wel of niet strengere lockdownachtige maatregelen zou moeten leven, in ieder geval langer zou moeten leven in een samenleving waarin je niet kunt leven zoals we dat tot aan maart 2020 gewend waren, dan wil je toch dat je zo veel mogelijk de dagelijkse gang van zaken kunt borgen. Dat denken was bij ons dus al vrij vroeg opgestart. Dat hoort ook bij crisisbestrijding. Crisisbestrijding is altijd op korte termijn acute maatregelen treffen, maar ook jezelf tijd gunnen om erover na te denken.

In de eerste periode hebben we daar te weinig tijd voor genomen, gewoon door alle maatregelen die we moesten nemen. Ik bedoel, als we al twee uur aan het stoeien waren over begrippen rondom een noodverordening, dan was er natuurlijk niet echt meer de puf en de tijd over voor de strategie voor de lange termijn. Want let op: die voorzitters moesten in hun eigen regio en hun eigen stad ook nog aan het werk gaan. Later in die twee jaar is de tijd er wel veel meer gekomen om ook af en toe strategisch te denken, wat meer vooruit te denken, over hoe je ermee moet omgaan.

Mevrouw **Lammers**:

Dank u wel. Dat was mijn vraag.

De **voorzitter**:

Dan gaan we naar het volgende onderwerp, meneer Bruls. Dat is de democratische controle. Ik wil het met u hebben over de modelnoodverordeningen, een mooi woord voor scrabble. We hebben het er al eerder over gehad: het kabinet komt met een pakket aan landelijke maatregelen, vervolgens gaat er een aanwijzing naar de veiligheidsregio's, en de centrumburgemeester, in uw geval in Gelderland-Zuid, bepaalt dan ook voor de omliggende gemeenten wat het beleid wordt. Even ter toelichting schets ik dat u als burgemeester van Nijmegen bijvoorbeeld voor de gemeente Wijchen bepaalt welke maatregelen van kracht gaan zijn. Zo was dat in het hele land het geval. Hoe vindt er dan contact en overleg plaats met de burgemeesters in uw regio?

De heer **Bruls**:

Even voor de goede orde: niet de centrumgemeente, maar de voorzitter van de veiligheidsregio krijgt op grond van de Wet publieke gezondheid een aanwijzing. Dat is wel heel secuur, want dat hoeft niet de centrumgemeente te zijn. De voorzitter van de veiligheidsregio is een kroonbenoeming. Meestal is dat inderdaad de burgemeester van de grootste gemeente, maar dat hoeft niet. Daar zijn ook weleens uitzonderingen op geweest. De wet zegt ook nog iets anders, want die zegt namelijk ook ...

De **voorzitter**:

Aanvullend: dat zijn dan die 25 burgemeesters waar we het eerder over hadden.

De heer **Bruls**:

Dat zijn die 25, die 25 voorzitters. Maar de wet zegt ook dat die 25, elk voor zijn veiligheidsregio, dat moet afstemmen met zijn of haar collega's. Dat doen we dan meestal in het Regionale Beleidsteam, want we hadden de hoogste mate van crisis uitgeroepen. Zij moeten daar dus ook aangeven wat ze willen. Het is inderdaad zo dat de voorzitter uiteindelijk bepaalt of die verordening, al dan niet aangepast, natuurlijk, ingaat. Dat is hoe het geregeld wordt. Die afstemming met die collega's was dus altijd aan de orde. Ik heb het zelf altijd zo geregeld – volgens mij hebben de meeste regio's dat gedaan – dat ik, ongeacht of er een modelnoodverordening of een aanpassing daarop kwam, gewoon elke week of elke twee weken, afhankelijk van wat er aan de hand was, dat overleg met mijn collega's had over al die punten die we wilden bespreken of die een of meerderen van hen wilden bespreken.

Het overleg had ook een bijzonder goede functie om juist bottom-up zaken mee te geven. Dat is heel waardevol gebleken, want als je dat maal 25 doet, heb je dus eigenlijk alle gemeenten van het land aan boord in een snelle, getrapte kerstboom, als ik het zo mag uitdrukken. Het gaat dus niet alleen over de piek, maar ook over de stam en over de bodem. Het ging van twee kanten zo, waardoor ook weer heel veel signalen die we weer in het Veiligheidsberaad kregen, vooral als die op meerdere plekken in het land werden geuit, bijvoorbeeld heel snel bij kabinetsleden terecht kwamen, zo van: "Hoe gaat het nou eigenlijk met de naleving van maatregelen? Hoe werkt dat nou met die handhaving?" Dat konden we daardoor betrekkelijk snel naar voren brengen en als het niet landelijk was bijvoorbeeld regionaal wat aanpakken. Ik gaf u al het voorbeeld. Die regio's zijn ook niet allemaal hetzelfde. Regio's als Zeeland, de Hollanden of Friesland, waar heel veel toerisme aan zee is, hadden natuurlijk onderling ook daar bepaalde vraagstukken te verhapstukken, terwijl je bij mij in de regio wat meer zat met bijvoorbeeld grensverkeer. Dat Duitsland andere typen maatregelen neemt dan Nederland, voelden wij natuurlijk veel duidelijker dan het westen van het land.

De voorzitter:

Hoeveel ruimte was er voor burgemeesters, niet zijnde de voorzitter van de veiligheidsregio, om te voorzien in inbreng?

De heer Bruls:

Als wij al heel snel moesten reageren in het Veiligheidsberaad op die modelnoodverordening, gegeven de snelle invoertijd, dan kunt u wel nagaan dat de ruimte om daar vanuit je lokale perspectief nog hele andere dingen op te willen er niet of nauwelijks was. Het was natuurlijk wel zo dat we zo snel mogelijk, los van het formele overleg dat ik had met mijn collega's in de regio – dat gold voor 24 anderen ook – zodra we een concept van een modelverordening hadden, dat snel doorzetten zodat ook de collega's lokaal daar al kennis van konden nemen, want anders hadden we dan soms de situatie kunnen hebben dat ik in de vergadering had moeten voorlezen wat de aanpassing was. Dan heb je al helemaal geen schijn van kans om iets te vinden. Dus we zorgden wel dat die info er snel was, maar het gaat dus echt wel over dagen en soms over uren. Dat is wel het voordeel van burgemeesters: die zijn daar wel op ingesteld. Iedereen snapte wel dat dit snel moest en dat je dan ook niet een exegetische moet toepassen en verwachten dat jij als enige in het hele land het lokaal helemaal anders of precies zou moeten doorvoren. Ik ben nog altijd iedereen dankbaar, zowel in het Veiligheidsberaad als in al die

veiligheidsregio's, dat ze daarin hebben meebewogen. Ik weet ook wel dat heel veel collega's sommige aanpassingen, sommige maatregelen niet wilden, heel vervelend vonden of oprecht niet goed konden uitleggen aan hun burgers en dat ze toch hebben ingestemd. Dat zijn de echt goede crisisbestrijders. Die snappen dat sommige dingen soms moeten gebeuren, al had je het misschien zelf anders gewild.

De **voorzitter**:

Dan herhaal ik uw woorden: iedereen snapte dat het snel moest en er was niet of nauwelijks ruimte.

De heer **Bruls**:

Soms niet, nee. Soms wel, soms niet.

De **voorzitter**:

Waar werd dan overlegd?

De heer **Bruls**:

Hoe bedoelt u?

De **voorzitter**:

Als iedereen snapt dat het snel moet en er niet of nauwelijks ruimte is, waar vond er dan nog overleg over plaats?

De heer **Bruls**:

Er zijn een heleboel thema's waar je het over kunt hebben en formeel gezien is het wat de wet voorschrijft. Het is weliswaar uiteindelijk een besluit dat de voorzitter van de veiligheidsregio neemt, maar het moet wel afgestemd zijn; het moet wel geconsulteerd worden – de precieze woorden heb ik nu even niet – met al die andere burgemeesters. Dat deden we dan in die regionale beleidsteams. Dus dat moest wel gebeuren. En, let op, er zijn soms ook teksten aangepast – misschien niet zozeer op dat moment, maar op een later moment – omdat we constateerden "ja, nu staat dit begrip hier en daar hebben we nu twee weken ervaring mee, maar dat gaat niet zo goed werken" of "die sanitaire voorzieningen, daar was in het begin geen regel voor, maar het is veel slimmer om dat te regelen". Dat is later in een aanwijzing gekomen. Eerst stond dat helemaal niet in een aanwijzing. Het ging van: het is veel verstandiger om dat voor het hele land op dezelfde manier te doen, juist om discussies te vermijden. Dus het overleg had meer functies dan alleen maar het daadwerkelijk vaststellen van de op dat moment voorliggende modelverordening.

De **voorzitter**:

U gaf net aan: de echt goede crisisbestuurders, die snapten dat.

De heer **Bruls**:

Ja.

De **voorzitter**:

Kan ik daaruit opmaken dat ook een aantal burgemeesters niet gelukkig was met deze werkwijze?

De heer **Bruls**:

Ik twijfel er niet aan dat er mensen zijn die er ongelukkig mee waren. Ik was er ook niet gelukkig mee, maar hier sta ik, om maar eens iemand te parafaseren uit de geschiedenis. We stonden ervoor. Het moest gewoon gebeuren. Je moet voor jezelf altijd goed voor ogen houden wat het belangrijkste is. Is het belangrijkste om een juridische discussie over of een concreet tekstvoorstel voor een noodverordening te doen, of hoe je de samenleving mee kunt laten blijven bewegen en zo goed en kwaad mogelijk maatregelen kan laten hanteren? Dat is de eeuwige discussie over handhaving. Ik verbaas me er al mijn hele burgemeestersleven over, maar in die periode al helemaal, dat de buitenwacht, de pers en soms ook mensen hier in politiek Den Haag, als ik het wat netjes mag uitdrukken, zich ontzettend druk maakten als wij bepaalde dingen niet gingen handhaven. Ik heb daar steeds tegenop gehouden: iedereen die verwacht dat de maatregelen die u uitvaardigt door handhavers opgelegd gaan worden, leeft in een ander land dan Nederland. Wij zullen het moeten hebben van naleefgedrag. Dus mensen overtuigen, mensen meenemen, dat is de belangrijkste boodschap. Zo heb ik ook altijd in mijn regionale beleidsteam en het Veiligheidsberaad gezeten. Als wij in het Veiligheidsberaad in twee uur al die maatregelen konden doornemen, dan hadden we de rest van de dag en de week tijd om daarop te gaan zitten, op hoe we de samenleving konden meenemen, soms uitleg geven, maar soms ook iets tot je nemen en denken: oké, dat moeten we misschien anders of beter gaan doen. Dat is de echte opgave. Daar moet je tijd in gaan zitten.

De **voorzitter**:

U noemt al politiek Den Haag. Laten we dan meteen maar ook die brug slaan. Wat vond u van de democratische controle van de Tweede Kamer bij die werkwijze van modelnoodverordeningen?

De heer **Bruls**:

Ik moet natuurlijk nu heel erg gaan opletten, zegt mijn staatsrechtelijke gevoel.

De **voorzitter**:

Vertel maar wat u wilt vertellen.

De heer **Bruls**:

Het is aan u om te beoordelen hoe de Tweede Kamer haar werk deed. Ik heb de indruk dat de Tweede Kamer in ieder geval haar taak serieus heeft opgepakt, met dezelfde tijdsnood en dan vaak ook nog in derde instantie. Ik snap het heel goed. Wij hadden dan natuurlijk al overleg gehad met het kabinet en wij begrepen zo goed en kwaad als het kon gegeven de tijdsdruk wat ons te doen stond en gingen aan de slag. Ik begrijp heel goed dat het heel moeilijk is om politiek dan nog allerlei afwegingen te maken. Ik heb de indruk dat de Tweede Kamer dat op zich prima heeft opgepakt. Verder heb ik daar ook geen oordeel over. Dat vind ik echt aan de Kamer zelf.

De **voorzitter**:

Die democratische controle is veranderd toen de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 kwam. Tot die tijd werd er met noodverordeningen gewerkt.

De heer **Bruls**:

Ja.

De **voorzitter**:

Wat vindt u van de democratische controle van de Tweede Kamer in de situatie van de noodverordeningen?

De heer **Bruls**:

Op papier is die natuurlijk anders dan bij die tijdelijke wet. Door de tijdelijke wet is de positie van de Tweede Kamer met name versterkt. Die van gemeenten niet, zeg ik nog maar een keer. Formeel gezien is daarmee de positie van de Tweede Kamer goed vastgelegd. Of het materieel heel veel verschil heeft gemaakt ... Ik kan me nog goed herinneren dat de mondkapjesverplichting er kwam op het moment dat die tijdelijke wet er nog niet was, maar omdat een meerderheid in de Kamer daartoe opriep en premier Rutte dat tijdens een debat heeft toegezegd. Ik hoorde het vervolgens via een raadslid bij mij in de gemeente. Het was voor mij toen wel een kleine verrassing dat het zo ging. Ik durf te zeggen dat de Tweede Kamer haar invloed heeft kunnen doen gelden.

De **voorzitter**:

En de democratische legitimiteit? Die Tijdelijke wet maatregelen kwam – ik doe het even uit mijn hoofd, dus ik kijk naar de collega's – in december 2020.

De heer **Bruls**:

1 december is die ingegaan.

De **voorzitter**:

Ja, december '20. We hebben dus een hele tijd met die noodverordeningen gewerkt. Is dat wel gerechtvaardigd, democratisch, om zo lang met die noodverordeningen te werken in plaats van met een wet maatregelen vanuit de Kamer?

De heer **Bruls**:

Ik constateer dat het eerder had gekund, maar dat lag niet in onze handen. Ik weet dat er al in maart, april gesproken werd over: er moet een tijdelijke wet gaan komen, want anders zitten we te lang met die noodsituatie en noodverordeningen te werken. Nou, daar was iedereen het over eens, ook wij vanuit de veiligheidsregio's, maar het is niet in onze handen geweest dat het vervolgens nog tot 1 december heeft geduurd. Ik had ook liever gewild dat het wat sneller was. Aan de andere kant, zeg ik er ook weer bij: die noodverordeningen ... Kijk, in die tijdelijke wet staat inhoudelijk niet heel veel anders dan wat in die noodverordeningen stond. Ik heb u net al proberen uit te leggen hoe wij dat afstemden: iedere gemeente, iedere burgemeester was gewoon betrokken bij de inhoud. Vanaf 1 december niet meer, hè. Vanaf 1 december was de positie van de Tweede Kamer misschien wel formeel versterkt, maar die van de gemeenten niet. Sommigen in gemeenteland dachten dat wel en wilden om die reden ook af van de noodverordening, maar later heb ik gelijk gekregen van veel gemeentevertegenwoordigers. Die zeiden: we hadden er eigenlijk toen veel minder over te vertellen, want eerst zaten jullie in het Veiligheidsberaad er nog tussen en kon je naar hartenlust meespreken omdat die noodverordening uiteindelijk een verantwoordelijkheid is van de 25 en niet van de minister. De minister gaf een aanwijzing. Dat is natuurlijk wel fundamenteel veranderd na 1 december. Het feit dat we als Veiligheidsberaad zijn blijven doorfunctioneren na 1 december, is eigenlijk het beste bewijs ervoor hoe nuttig en waardevol het was dat er een soort van liaison was tussen Rijk en veiligheidsregio's – voor mijn part mag u zeggen "de gemeentelijke sector" – omdat die noodzaak gewoon bleef. Er bleef natuurlijk een inhoudelijke noodzaak om af te stemmen: is het nu wel verstandig om deze maatregel te gaan nemen of te gaan doen? Maar

dat het fenomeen noodverordening zo snel mogelijk van tafel moest, dat is evident.

De **voorzitter**:

U noemde net ook even dat u liever had gehad dat hij er iets sneller was geweest. Waarom was dat beter geweest?

De heer **Bruls**:

Omdat een noodverordening, zoals de term zegt, echt uitgaat van nood. Eigenlijk moet je het woord "acut" er nog bijzeggen. Daar is het hele systeem op ingericht, voor een kortdurende periode. Die kan best een paar weken duren, maar we hadden niet aan meer gedacht. Eigenlijk moet je dan een goed functionerend staatsnoodrecht hebben. Nou, corona heeft ons ook geleerd dat dat herzien moet gaan worden. We wachten nog op de herziening. Het is ook pas 2026, zeg ik met enig cynisme. Het gaat vast goedkomen. Dus dat moet je dan eigenlijk hebben als alternatief. Een noodverordening doe je omdat er iets gebeurt wat je niet kunt borgen, wat je niet hebt geregeld. Dat is logisch. Dat is het wezen van een crisis: er gebeurt een disruptie en die heb je niet op die manier kunnen voorzien. Maar dan moet je het natuurlijk zo snel mogelijk weer in het reine brengen, zodat de democratische rechtsstaat zo goed mogelijk kan blijven functioneren. Bepkeringen zijn er, maar grondrechtenbepkeringen moet je gewoon democratisch goed verankeren en dat verhoudt zich natuurlijk wat minder goed met het fenomeen van een noodverordening of noodbevelen.

De **voorzitter**:

Over democratisch goed verankeren gesproken: welke positie hadden gemeenteraden?

De heer **Bruls**:

Gemeenteraden hebben daar op grond van de wet geen rol in, in het vaststellen en het becommentariëren, het consulteren van noodverordeningen. Dat is het wezen. Daarom is het een noodverordening en daarom moet je ook zo snel mogelijk af van dat systeem. Het is natuurlijk wel zo dat op grond van bijvoorbeeld de Wet veiligheidsregio's gemeenteraden in ieder geval geïnformeerd moeten worden. Ook daar was natuurlijk ons manco dat het ingericht is op een crisis die al is afgelopen. Dan informeer je gemeenteraden en leg je verantwoording af als burgemeester. Het is dus altijd achteraf. Dat hebben wij opgelost – elke veiligheidsregio had daar zijn eigen ritme in – door periodiek schriftelijk verslag te doen van alles wat gebeurd was, wat de veiligheidsregio had gedaan of wat je als burgemeester aan concrete

maatregelen had genomen. Dan kan een gemeenteraad je daarover ter verantwoording roepen. Het interessante in deze crisis is dat de bepaling geldt dat een voorzitter van een veiligheidsregio ook door een gemeenteraad ter verantwoording kan worden geroepen van een gemeente waar die zelf geen burgemeester is.

De **voorzitter**:

Ja, dat zou mijn vervolgvraag zijn: wat hield dit in voor gemeenteraden die niet de voorzitter van de veiligheidsregio leverden?

De heer **Bruls**:

Hun eigen burgemeester was natuurlijk altijd beschikbaar om een toelichting te geven. Volgens mij is dat ook gebeurd. Bij veel gemeenteraden leefde natuurlijk ook wel het besef: hé, er is iets aan de hand, dus er moeten maatregelen genomen worden. Maar elke burgemeester kon dat doen. Iedereen deed dat op zijn eigen wijze. Er waren gemeenteraden die nog fysiek bij elkaar konden komen, andere alleen digitaal. Schriftelijke verslaglegging is overal toegepast. Gemeenteraden van gemeenten waar je als voorzitter zelf niet de burgemeester van bent, konden dat ook doen. Ik ben zelf bij twee gemeenteraden – digitaal nota bene; dat werd erg populair in die periode, zoals u weet – te gast geweest om vragen te beantwoorden. Ik heb niet meegemaakt dat een gemeenteraad een motie heeft ingediend van "nou, die Bruls moet nou wel echt ophouden, want dat deugt allemaal niet" of "die maatregel klopt niet", maar dat heb ik wel zo een paar keer meegemaakt. Dat is wel een vreemde figuur.

Nogmaals, de wetgeving is natuurlijk niet geënt op een crisis die – nou ja, u mag het zeggen – achteraf zo'n twee jaar heeft geduurd. Dat wisten we natuurlijk niet in maart 2020. Daar is de wet niet op geënt. Die is meer geënt op: er is een crisis geweest en daar leg je dan achteraf verantwoording over af. We moesten nu eigenlijk nieuwe vormen bedenken, van een soort tussentijdse verantwoording door tussentijdse rapportages en zo af en toe vragen beantwoorden. Maar meestal liep dat via de lijn van de burgemeester en dat vind ik eerlijk gezegd ook goed. Ik heb die twee keer genoemd. Toen stond ik er ook niet alleen, hè. Dan deed ik dat samen met de burgemeester, want het is gewoon niet zo goed – dat moet niet zo zijn – als het lijkt alsof de burgemeester van die grote gemeente – het zijn natuurlijk altijd burgemeesters van grote gemeenten die voorzitter zijn in de praktijk – dan ook nog eens in het lokale democratische verkeer de grand seigneur gaat spelen. Dat past niet.

De **voorzitter**:

Wat zouden we daarvan moeten leren?

De heer **Bruls**:

Voor crisissen zoals we die hebben op regionale of lokale schaal – dan heb je het over regionale crisissen natuurlijk, niet de lokale – is dit een werkwijze die praktisch gezien wel voldoet, maar voor een crisis als deze moet je er eigenlijk in je staatsnoodrecht rekening mee gaan houden dat je dat anders moet gaan doen. Er is echter één maar hierbij: de maatregelen waren natuurlijk geen lokale maatregelen. Je moet dus ook wel fair – dat doe ik dan toch hier – de vraag durven stellen wat een lokale democratische verantwoording eigenlijk is in dit geval. Want als de maatregelen landelijk zijn en niet genomen worden door een burgemeester ... Ik was met mijn collega's uitvoerder van een aanwijzing. Daar heb je weinig speelruimte in. Het wordt alleen maar relevant – dat kon gewoon doorgaan – als je lokaal aanvullende maatregelen had genomen, als je bijvoorbeeld een openbare-ordemaatregel had genomen. Maar dat is niet anders dan dat we nu al hebben. Daarbij kon een gemeenteraad volop zijn democratische rol spelen. Bij die aanwijzingen, die noodverordeningen, geldt dat eigenlijk niet. Ik heb weleens meegemaakt dat iemand daar in de gemeenteraad van Nijmegen het gesprek over wilde beginnen. Ik zei: u mag mij overal op aanspreken en ik probeer overal antwoord op te geven, maar het heeft geen zin, want zowel u als ik gaan er niet over. De aanwijzing komt van de minister van VWS en die is, in mijn rol als voorzitter van de regio, omgezet in een verordening. Punt.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Ik kijk of collega Lammers op dit onderwerp nog aanvullingen heeft.

Mevrouw **Lammers**:

Ja, ik heb nog één vraag. U zei helemaal aan het begin van het verhoor dat u geen rol had bij de MCCb van 12 maart, maar wij zien in onze stukken dat u daar heeft ingebracht dat de veiligheidsregio's aanwijzingen moeten krijgen. Klopt dat?

De heer **Bruls**:

Dat weet ik niet. Dat zou goed kunnen. Dan hebben ze goed geluisterd.

Mevrouw **Lammers**:

Dat was mijn vraag.

De **voorzitter**:

Heeft collega Huidekooper op dit onderwerp nog aanvullingen?

De heer **Huidekooper**:

Nee. Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dan gaan we even pauzeren, meneer Bruls. Dank tot dusver. We gaan voor vijftien minuten schorsen. Ik verzoek de bode om de getuige en zijn bijstandsverlener naar buiten te geleiden.

(De heer Bruls wordt naar buiten geleid door de bode.)

De **voorzitter**:

De vergadering is voor vijftien minuten geschorst.

De vergadering wordt van 11.34 uur tot 11.48 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is het openbaar verhoor van de parlementaire enquêtecommissie Corona van de heer Bruls, burgemeester van Nijmegen en in de coronaperiode voorzitter van het Veiligheidsberaad. Ik verzoek de griffier om de getuige en zijn bijstandsverlener binnen te leiden.

(De heer Bruls wordt binnengeleid door de griffier.)

De heer **Bruls**:

Wat fijn dat de stoel steeds wordt aangeschoven. Dat moesten ze op het stadhuis ook gaan doen. Dit terzijde, meneer de voorzitter.

De **voorzitter**:

Ze zullen vast meeluisteren op het stadhuis.

Beiden welkom terug, de heer Bruls in het bijzonder. Wij vervolgen het openbaar verhoor en daarvoor geef ik graag het woord aan mijn collega, de heer Huidekooper.

De heer **Huidekooper**:

Hartelijk dank, voorzitter. Ik wilde na deze schorsing even aftrappen met de zomer van 2020, want dan lopen de besmettingen met corona weer op. De burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam willen op dat moment ruimte krijgen voor regionale maatregelen. Op 5 augustus 2020 voeren Amsterdam en Rotterdam als experiment een mondkapjesplicht in – u refereerde er al aan dat dit tijdens dit verhoor aan bod zou komen – en die mondkapjesplicht geldt voor drukke delen van de stad. Aan dat

experiment gaan enkele overleggen vooraf waar u ook bij betrokken bent. Ik ben specifiek benieuwd naar het overleg op vrijdag 24 juli 2020. U neemt dan deel aan een overleg waar ook burgemeester Halsema van Amsterdam en minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid bij zijn. Allereerst de vraag wat u en burgemeester Halsema aangaven in de richting van minister Grapperhaus.

De heer **Bruls**:

Ik ben even benieuwd wat voor een overleg dat was, eerlijk gezegd. Was dat het Veiligheidsberaad of een ander overleg?

De heer **Huidekooper**:

Ik zie hier dat het een overleg is waar ... Even kijken. Het is een kleinschalig overleg. Het is een kleinschalig overleg, geen Veiligheidsberaad. U bent daar aanwezig en burgemeester Halsema is daar ook bij. Gezamenlijk voert u het gesprek met minister Grapperhaus.

De heer **Bruls**:

Ik kan me dat eerlijk gezegd niet herinneren. Ik kan me de week daarop wel herinneren. Daarom vroeg ik er specifiek naar. Toen hebben we daar in het Veiligheidsberaad een discussie over gehad. U heeft zeker meegekregen dat de meningen wel wat verschilden over: moet je het punt van zo'n mondkapjesverplichting aankaarten, wat is onze rol daarbij en wat helpt en wat helpt niet? Het OMT was op dat moment nog bepaald negatief over het overgaan tot een verplicht mondkapje. Maar dat specifieke overleg kan ik me niet zo herinneren. Nee.

De heer **Huidekooper**:

Het overleg is kleinschalig en vindt plaats op verzoek van minister Grapperhaus. Wij zien in ons onderzoek dat u daar schetst dat het zonder landelijke maatregelen en steun van het Rijk lastig is om regionaal aanvullende maatregelen te treffen. Dus dat is op dat moment, zien wij ons onderzoek, uw inbreng. Kunt u zich dat nog herinneren?

De heer **Bruls**:

Ja, dat past bij – dat zei ik voor de pauze al – het besef dat ik eigenlijk al in die hele periode had – dat werd eigenlijk alleen maar bevestigd in die zomer – dat je voor een echte regionale aanpak een heel groot gebied moet hebben om een goed onderscheid te kunnen hebben. Landen als de Verenigde Staten of China kunnen dat, maar in een land als Nederland is een regionale aanpak best lastig bij een virus als dit, bij een crisis als deze. Er zijn natuurlijk best omstandigheden denkbaar als een crisis echt goed te lokaliseren is, maar dat was hier niet aan de orde. Het virus was

niet weg. Ik geloof dat op dat moment al bekend was dat op bepaalde plaatsen, bijvoorbeeld in een stad als Amsterdam, het aantal besmettingen alweer op aan het lopen was. Dus die zorg had ik en ik kan me goed voorstellen dat ik die ook in dat overleg heb overgebracht, ja.

De heer **Huidekooper**:

Hoe moeten wij de woorden "het is zonder landelijke maatregelen en steun lastig om lokale aanvullende maatregelen te treffen" interpreteren? Kan ik dat opvatten als een verzoek om ook landelijk maatregelen in te voeren? Hoe moet ik dat zien?

De heer **Bruls**:

Je moet elkaar blijven steunen. Dat geldt voor ons vanuit de veiligheidsregio's richting het kabinet, maar natuurlijk omgekeerd ook. We zaten op dat moment in een fase waarin eigenlijk de landelijke maatregelen behoorlijk waren versoepeld. Als dan lokaal of regionaal wat gebeurt en je zegt "dan mag je ingrijpen", moet je natuurlijk ook landelijk als kabinet daar de volle steun aan geven. Want dan is het ook een lokale, regionale aanpak. Zo moet u die woorden dus zien. Met andere woorden: als een gemeente of een bepaald gebied bepaalde strengere maatregelen gaat nemen, moet je niet landelijk een discussie gaan voeren van "is dat nou wel nodig, want we hebben juist versoepelingen beloofd". Dat is wel de insteek die we voortdurend richting het kabinet hebben gehad: het werkt twee kanten op, die steun geven.

De heer **Huidekooper**:

Wat bedoelt u precies met "er volle steun aan geven"? Bedoelt u steun in woord of ook in landelijke maatregelen?

De heer **Bruls**:

Dan moet je communiceren: we hebben een regionale lokale aanpak; dat kan betekenen dat we verschillen gaan krijgen. Dat is de consequentie van een lokale aanpak, net zoals we dat nu ook hebben zonder virus. Er zijn 340 gemeenten en die hebben allemaal hun eigen aanpak op sommige dingen. Dan gaat het niet aan om landelijk te blijven uitstralen: ja, we zitten nu in die fase, dus je moet opletten met bepaalde maatregelen. Of in het omgekeerde geval, dat je als een regio zou besluiten om op dat moment geen maatregelen te nemen – dat kan ook gebeuren natuurlijk – gaat zeggen "ja, je moet strengere maatregelen gaan nemen". Nee, dan moet je ook accepteren dat het lokaal, regionaal is. Nogmaals, ik heb het al een paar keer gezegd, maar je proeft het ook in mijn woorden: ik moet mezelf echt dwingen om dit te zeggen, omdat ik

er gewoon niet in geloof. En dat is ook wel gebleken. Het is onvermijdelijk dat je dan een discussie gaat krijgen die toch ook weer landelijk wordt. Dat is onduidelijk voor mensen. Als je zegt "we hebben in een gebied X strengere maatregelen" en 50 kilometer verderop is het flierefluitend verdergaan, krijg je dat niet gecommuniceerd in een land als Nederland. Daarvoor is het land ... Regiodenken had 100 of 150 jaar geleden nog wel gekund, toen we de boodschappen met paard-en-wagen overbrachten, maar dat is in de moderne tijd gewoon niet te doen. Mensen maken dat onderscheid ook niet, hoezeer het ook te rechtvaardigen is. Dat wil ik wel zeggen. Ik snap heel goed dat je kunt zeggen: we hebben nu heel veel uitbraken van het virus in een bepaald gebied, dus gaan we hier nu wat doen en dat hoeft bij ons in het gebied niet, want daar gebeurt niets. Dat is genuanceerd. Dat is sophisticated, begrijpelijk, maar vanuit crisisbestrijding gezien werkt het niet.

De heer **Huidekooper**:

Miste u die steun voor de lokale aanpak vanuit de landelijke overheid?

De heer **Bruls**:

Op papier was die er wel, bij minister Grapperhaus zeker. Die gaf zeker de steun. Dat blijkt wel uit het feit dat hij dit gesprek en tal van gesprekken naast de overleggen met ons of met leden van ons Veiligheidsberaad heeft gevoerd. Maar in die zomer had het kabinet natuurlijk wat afgeschaald. Dat was begrijpelijk vanuit hoe het virus aan het verminderen was in die periode voor de zomer, maar vanuit de gedachte dat het virus en dus de crisis als zodanig niet voorbij was, straalde dat wat anders uit en dat gaf daarmee ook ruimte aan tal van discussies die je kon voeren. Die zomer was eigenlijk de communicatieregie wat minder aanwezig, als ik het zo mag uitdrukken. Op het moment dat je steeds in het ritme zit van: je hebt MCCb, je hebt een overleg met het Veiligheidsberaad, er komt weer een persconferentie en daar wordt de stand van zaken aangekondigd, eventueel met nieuwe maatregelen, straal je natuurlijk voortdurend uit dat je landelijk daarmee bezig bent. Dat waren ze ook wel. Mijn kritiek is niet dat het kabinet niets deed – nee hoor, die waren vanaf hun vakantieadressen druk bezig met de crisis – maar het straalde als geheel wat meer uit: we zijn nu in vakantiestand. Die waakvlam kon je weleens over het hoofd zien, met alle respect.

De heer **Huidekooper**:

Dan zegt u ook namens de burgemeester van Amsterdam en Rotterdam dat er ruimte moet komen voor een lokale mondkapjesplicht. Wat was de reactie van minister Grapperhaus op dat verzoek?

De heer **Bruls**:

In eerste instantie was het kabinet daar niet voor. Het was ook in de kringen van het Veiligheidsberaad niet per se een thema dat wij eerder hadden bedacht. Uiteindelijk – volgens mij is dat de week erop geweest – is toen dat Veiligheidsberaad geweest en is na een intensieve discussie besloten – zo heeft de minister het volgens mij ook medegedeeld na afloop van het Veiligheidsberaad – dat er ruimte kwam voor die lokale experimenten, omdat we natuurlijk landelijk toen nog geen mondkapjesplicht of -advies hadden. Dus die is er uiteindelijk uitgekomen. Maar in eerste instantie was het kabinet daar niet voor.

De heer **Huidekooper**:

Met welke argumenten werd er toen vanuit het kabinet aangegeven waarom het daar niet voor was?

De heer **Bruls**:

Het kabinet baseerde zich op het oordeel van het OMT dat er een beperkte meerwaarde was of beter gezegd "een niet aangetoonde meerwaarde" – ik denk dat dat het correcte woord is, als ik het vanuit het medische jargon even in mijn eigen woorden mag interpreteren – en men wilde die beperking niet toevoegen. Later is gebleken dat ook dat standpunt te nuanceren valt. Maar op zich was de afweging van het kabinet dat je niet verdergaande maatregelen dan die nodig zijn moet nemen en dat het proportioneel moet blijven. Ik begreep dat ook wel op dat moment. Hoewel ik vind dat we er misschien wat eerder overleg over hadden moeten voeren en niet via de media, begreep ik later ook het standpunt van mijn collega's wel. Want in die steden en in een aantal andere plaatsen – andere voorzitters hebben zich namelijk later aangesloten bij dat pleidooi vanuit Amsterdam en Rotterdam – was het aantal besmettingen en het risico weer aan het oplopen. Dat ging om drukke plekken, drukke steden. Ik begreep dat dus uiteindelijk ook wel.

De heer **Huidekooper**:

Met welke afspraken vertrok u uit dat overleg?

De heer **Bruls**:

Dat bewuste overleg van de 24ste? Ja, daar laat mijn herinnering mij in de steek. Ik zit veel meer op wat er uiteindelijk in het Veiligheidsberaad de week daarop is afgesproken. Daar is in ieder geval afgesproken dat de ruimte voor die lokale experimenten, in ieder geval in Amsterdam en Rotterdam, er kwam. Die hebben dat, geloof ik, toen ook gedaan in de maand augustus.

De heer **Huidekooper**:

Daar kom ik dan nu op, want dat overleg vindt inderdaad plaats op woensdag 29 juni en dat is inderdaad met het gehele Veiligheidsberaad. Daar is vanuit het kabinet de minister voor Medische Zorg, Tamara van Ark, aanwezig.

De heer **Bruls**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Daar komt ook het voorstel op tafel om in Rotterdam en Amsterdam te experimenteren met die mondkapjesplicht. Hoe werd dat ingebracht?

De heer **Bruls**:

Het punt was eigenlijk al in de media ingebracht en had daardoor al een bepaalde dynamiek gekregen: je bent voor of tegen de mondkapjesplicht. Dat heb ik wel betreurd. Toen het werd ingebracht in het overleg – dat is daar namelijk gewoon voorgesteld door collega's – gaf dat natuurlijk ook wel een bepaalde dynamiek aan de voorkant, wat ik zelf wel jammer vond, want dan heb je niet helemaal meer die open discussie die je in alle rust kunt voeren. Dat kon ook goed op dat moment, want we zaten midden in de zomer en er waren geen nieuwe maatregelen aangekaart. Met andere woorden: je had heel goed in alle rust dat gesprek met elkaar kunnen voeren. Uiteindelijk is dat gesprek gevoerd. Er waren meer collega's die dat verzoek van de collega's van Amsterdam en Rotterdam steunden. Er waren er ook die er wat bedenkingen bij hadden. Ik heb zelf heel strak de houding aangenomen van: luister eens, er ligt geen advies voor vanuit het OMT en er is ook geen voorstel van het kabinet om het te doen, dus daar moeten we terughoudend in zijn. U noemde al dat minister Van Ark aanwezig was. Nou, er is stevig gediscussieerd en de uitkomst was uiteindelijk dat er ruimte kwam voor het experiment van in ieder geval die twee steden, maar anderen hadden ook kunnen aansluiten. Dat was namelijk uiteindelijk wel iets waarop we ons verenigden: kijk, als je het gaat toestaan, moet je het wel voor iedereen toestaan; je kunt nou niet opeens, zonder een concrete aanleiding, voor twee plaatsen een afwijking van de regels gaan toestaan en tegen anderen zeggen dat het niet mag. Dat sluit aan bij waar u eerder om vroeg. Hoewel het kabinet het dus niet zelf had voorgesteld – laat daar geen misverstand over bestaan – was het zo van: hé kabinet, als je het toestaat, moet je ook steunen dat andere burgemeesters eventueel ook zo'n mondkapjesplicht zouden kunnen gaan toepassen.

De heer **Huidekooper**:

Dan tot slot. Wat waren de argumenten? Wij zien namelijk in ons onderzoek ook dat het kabinet aangeeft dat er op dat moment geen OMT-advies ligt dat de noodzaak van mondkapjes onderschrijft. Wat waren de argumenten waarmee de burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam het kabinet hoopten te overtuigen?

De heer **Bruls**:

Even los van de zorg over het zich verspreidende virus, was het natuurlijk zo dat er in de landen om ons heen wel al een grotere of gedeeltelijke mondkapjesplicht was. Nederland was eigenlijk een van de weinige landen waar dat niet zo was. Het was natuurlijk midden in de zomer, het toeristenseizoen. Er kwamen dus heel veel mensen vanuit het buitenland op bezoek in ons land, zeker ook in die steden. Dus vanuit die achtergrond, om ook die crowdcontrol wat beter in de gaten te krijgen en ervoor te zorgen dat we daarin niet te veel risico's namen, kwamen ze onder andere met dat verzoek. Die reden is daar althans ingebracht. Verdere argumenten zou u aan hen moeten vragen, maar dat was wel een belangrijk argument dat op tafel kwam.

De heer **Huidekooper**:

Wij zien in het onderzoek dat er wordt aangegeven door het Veiligheidsberaad dat de mondkapjesplicht ook vanuit de optiek van gedragsbeïnvloeding noodzakelijk is. Wat is in uw optiek het doorslaggevend argument waardoor minister Van Ark uiteindelijk toch besluit de ruimte voor dat experiment te geven?

De heer **Bruls**:

Ik denk dat met het feit dat de discussie al in de openbaarheid was en de voorzitter van een veiligheidsregio in zekere zin op grond van de wet een bevoegdheid heeft om instrumenten in te zetten en zelfs om bepaalde locaties te sluiten – dat is al aangegeven in de wet als het gaat om een infectie A-ziekte, – het spel al op de wagen was, als ik het zo mag uitdrukken. Dus er is natuurlijk ook gekeken, en dat mag je ook verwachten van bestuurders, van: nou ja, als dat zo is en die wens is zo nadrukkelijk, wat verzet zich – los van het feit dat je er misschien niet van overtuigd bent dat het helpt – er dan als zodanig tegen om toe te staan dat dit op een aantal plaatsen zou gaan gebeuren. Tegen die achtergrond is, volgens mij ook pragmatisch, gezegd: laten we het dan zo doen. Daarbij hebben wij in het Veiligheidsberaad wel aangegeven dat je dan in principe wel iedereen de mogelijkheid moet geven, want anders heb je geen argument. Er is geen argument waarom je het in Amsterdam en

Rotterdam zou gaan toepassen en je het op andere drukke plekken niet zou gaan doen. Nogmaals, daarvoor was het land iets te klein. Dus er zit nog een zekere pragmatische afweging achter.

De heer **Huidekooper**:

Helder. Dank u wel. Dat waren mijn vragen over dit onderwerp.

De **voorzitter**:

Dank. Ik heb zelf ook geen aanvullingen. Ik stel ook voor om direct naar het volgende onderwerp te gaan. Dat is de avondklok, meneer Bruls. Die werd op 23 januari 2021 ingevoerd. Enkele dagen daarvoor, op 19 januari om precies te zijn, vond er een Veiligheidsberaad plaats, waarin werd gesproken over die avondklok. Wat waren de argumenten voor de invoering van een avondklok?

De heer **Bruls**:

Het is van alle maatregelen misschien wel de maatregel die we het meest intensief hebben besproken. Want u noemt 19 januari, maar op 11 januari hadden we er ook al een eerste, zeg maar, "preliminaire" ronde aan gewijd. Eerder was ook al door minister Grapperhaus aangekondigd dat die maatregel overwogen werd, zelfs in december al. Toen werd duidelijk gezegd: we gaan het niet doen. Niet op dat moment, althans.

De **voorzitter**:

Laten we 'm dan afpellen. Hoe werd die op 11 januari besproken in het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Toen werd die echt gebracht onder het mom dat het aantal besmettingen op dat moment in ieder geval niet hard genoeg aan het dalen was. Houd me ten goede of ik het precies goed zeg. We zaten natuurlijk midden in die winterlockdown, die ik achteraf ook – zo voelde ik dat ook – de heftigste van allemaal vond. Ik bedoel: het was koud, je kon niks, je kon niet naar buiten; het was een gedoe. Niets mocht en alles was dicht, op dat moment zelfs tot en met de scholen weer, geloof ik. In die situatie ... Ik hoor het de minister nog zeggen en het ligt ook zo vast in de notulen: de gereedschapskist, de bodem ...

De **voorzitter**:

Welke minister?

De heer **Bruls**:

Grapperhaus. Sorry.

De **voorzitter**:

Grapperhaus. Oké, helder.

De heer **Bruls**:

"De bodem van de gereedschapskist komt in zicht." Het aantal besmettingen nam niet af. De druk op het zorgstelsel werd alleen maar hoger in die weken ondanks dus die forse lockdownmaatregelen die al weken golden. Het was natuurlijk een van de belangrijkste doelen om het zorgstelsel te allen tijde te laten functioneren. Dus zo kwam die op tafel. Wat toen niet op tafel lag, was eigenlijk een soort modelmatige doorrekening van wat die dan ging opleveren: wat gaat een avondklok dan ook werkelijk betekenen in het kader van het bestrijden van het virus? Dat was eigenlijk de kern van de discussie, ook die 11de. Daaruit is ook voortgekomen, los van het feit dat een aantal mensen ook gewoon principiële bezwaren had ... Ik zat daar ook best mee in mijn maag; dat mag u wel weten. Er was dus op dat moment geen overtuigend verhaal dat het zou gaan helpen en er zat ...

De **voorzitter**:

Dus de effectiviteit ...

De heer **Bruls**:

Exact.

De **voorzitter**:

Ik probeer het even samen te vatten. Dus de effectiviteit van die avondklokmaatregel was niet duidelijk op die 11de?

De heer **Bruls**:

Die was op 11 januari niet duidelijk. Dat ging dan ook nog gepaard met principiële gronden. Kijk, we hebben natuurlijk een heleboel maatregelen genomen en ik besef als geen ander hoe heftig dat is geweest voor sommige mensen. Sommigen vonden het ook prima, zoals ik voor de pauze al aangaf. Het was buitengewoon heftig. Maar dít was natuurlijk qua beperking van grondrechten echt de meest vergaande, namelijk dat je echt zegt: je mag niet meer naar buiten; je mag niet meer op straat zijn. Dus de vraag die we toen hebben meegegeven via minister Grapperhaus – ik denk dat de heer Van Dissel daar toen ook bij was – was: we snappen dat het geen wiskunde is en dat je het niet allemaal precies kunt uitrekenen, maar je zult iets van een betere onderbouwing van de effectiviteit moeten gaan leveren. Precies dat deel van uw vraag.

De **voorzitter**:

Mag ik daaruit opmaken dat het berekenen van de effectiviteit van de avondklokmaatregelen op verzoek van het Veiligheidsberaad is gekomen?

De heer **Bruls**:

Misschien hebben anderen het ook verzocht, maar wij hebben het ook verzocht, ja.

De **voorzitter**:

Wanneer werd die effectiviteit voor u wel helder?

De heer **Bruls**:

Nou, de 19de werd er een presentatie gegeven en was er in ieder geval een poging gedaan, zelfs op getallen neergezet. Ik weet nog dat ik toen later ook dacht: hoe precies kun je dit eigenlijk berekenen? Maar er lag wel een soort van onderbouwing. En er was een argument in de discussie dat voor mij de doorslag heeft gegeven, dat ik toch uiteindelijk heb gezegd: nou ja, oké, ik kan het wel zo steunen. Dat was uiteindelijk het gevoel van de vergadering als geheel. Dat heeft te maken met het meer indirecte effect.

De **voorzitter**:

"Het gevoel van de vergadering", zegt u, maar wat was voor u doorslaggevend?

De heer **Bruls**:

Voor mij was doorslaggevend uiteindelijk, los van dat er een nadere berekening van die effectiviteit kwam ... Nogmaals, daar had ik altijd mijn bedenkingen bij, of je dit wel tot op de puntkomma kunt uitrekenen. Maar goed, dat had men wel gedaan en daar bleek een zekere effectiviteit uit. Het argument van indirect effect is misschien wel veel belangrijker. Kijk, het grootste probleem waren de besmettingen die in groepsverband bij mensen thuis of in een zaal plaatsvonden. Dat los je natuurlijk niet op door mensen te verbieden om op straat te komen. Door niet meer op straat te kunnen komen gedurende die nachtelijke uren, krijg je natuurlijk minder verplaatsing en wordt het natuurlijk moeilijker om bijvoorbeeld naar een feestje te gaan. U kunt zich misschien herinneren de tijd van al die feesten in studentenhuizen. Die kregen dan overal de schuld van. Of mensen komen voor een verjaardag samen ...

De **voorzitter**:

Dan ga ik u toch onderbreken, meneer Bruls. U omschrijft nu wat er gebeurde, en dat herkent de commissie ook, maar wat was voor u doorslaggevend om voorstander te zijn van die avondklokmaatregel?

De heer **Bruls**:

Dat argument dat ik probeerde aan te geven – excuus voor de breedsprakigheid – van het indirecte effect, dus dat verplaatsingen lastiger werden, waardoor er minder kans op groepsvorming was, vond ik dus wel een argument. Ik vond het communicatief lastig, want dan zeg je dus eigenlijk dat je over een avondklok qua effectiviteit in directe zin twijfel kunt hebben. Dat is later ook wel gebleken. Het is nooit echt goed aangetoond wat die heeft gedaan. Maar dat je minder verplaatsing kreeg om nog een extra signaal te geven bij, nogmaals, de kritische situatie waarin we ons toen bevonden, was het argument dat mij wel aansprak, met alle moeite en pijn die het had. Want nogmaals, ik ben nooit gelukkig ermee geweest.

De **voorzitter**:

Er kwam een berekening, hè. Het zou 9% tot 13% effectiviteit hebben, maar u geeft ook aan dat er bezwaren waren. "Pijn en moeite" noemde u zojuist. Over die bezwaren gesproken: welke praktische bezwaren waren er binnen het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Er werd toen in die vergadering al gewaarschuwd – helaas is dat deels uitgekomen – "let op, de samenleving heeft vaak al moeite met het naleven van maatregelen; dit kan tot spanningen leiden die misschien zelfs tot uitbarstingen komen". Dat is wel door een enkele collega toen al aangevoerd. Dat was vooral een punt. Kijk, qua maatregel om uit te voeren is het een van de meest robuuste die je kunt bedenken, hè. Dit is veel eenvoudiger dan mensen controleren die op 1,5 meter in een parkje bij mekaar zitten. Ik bedoel, dan moet je bijna met een meetlint een dynamische situatie doen. Maar je kunt natuurlijk betrekkelijk goed controleren of iemand met een hond buiten loopt of met zo'n bewijs waarom je buiten mag komen. Dat kun je betrekkelijk goed controleren. Qua robuustheid was het een hele goede maatregel. Dat klinkt wat cynisch als ik het zo zeg, besef ik, maar, nogmaals, qua effectiviteit en principieel – wat ga je dan doen – was er heel veel twijfel bij ons.

De **voorzitter**:

Wat waren die principiële bezwaren?

De heer **Bruls**:

Je gaat mensen echt van een heel essentieel grondrecht beroven zonder dat je echt goed kunt aantonen dat het ook helpt: dat men niet meer in de openbare ruimte komt, dat men niet meer buiten het eigen huis of

waar men ook was op zo'n moment ... En dat gedurende? Het ging uiteindelijk om de tijd tussen 21.00 uur en – wat was het? – 4.00 uur, 5.00 uur 's nachts in de eerste fase dat men niet buiten mocht komen. Dat is principieel natuurlijk buitengewoon vergaand.

De **voorzitter**:

Ondanks die principiële bezwaren en de andere bezwaren die u zojuist omschreef, kwam het Veiligheidsberaad tot een advies waarin het zijn steun uitsprak voor de avondklokmaatregel.

De heer **Bruls**:

Ik heb het op een bepaalde manier geformuleerd, zoals het in de notulen terecht is gekomen. Daarin spreek ik eigenlijk niet uit dat wij een positief advies uitgeven, maar dat wij als burgemeesters de gelederen zullen sluiten – die twijfel bleef bij sommigen namelijk echt tot op het laatst – als het kabinet tot die maatregel overgaat. Dat zegt wel iets, want meestal – daar moet je ook bestuurlijk niet te laf in zijn – kwamen we echt wel tot een advies, ook al hadden we bedenkingen, van "oké, ga het maar doen" of "met die voorwaarden". Maar die avond heb ik het op die manier geformuleerd, ja.

De **voorzitter**:

Dat zegt wel iets, zegt u. Wat zegt dat dan?

De heer **Bruls**:

Dat we eigenlijk de overtuiging dat dit de goede maatregel was op dit moment niet echt tot in onze vezels deelden. Ondanks de argumenten, ondanks de effectiviteit, ondanks dat indirecte argument, zoals dat voor mij gold, is de twijfel gewoon blijven bestaan.

De **voorzitter**:

De twijfel is blijven bestaan, maar het sluiten van de gelederen is ook gebeurd. Is dat dan uw rol als voorzitter?

De heer **Bruls**:

Ik vind het wel een rol als voorzitter dat je de vergadering goed op je laat inwerken. Nogmaals, we zitten met z'n 25en. Ik was toevallig voorzitter, maar ik ben niet degene die besluit. In een regionaal beleidsteam neemt iemand op een gegeven moment een besluit, maar hier moest je het met z'n 25en eens worden over wat je het kabinet meegaf of wat je vond als geheel. Een van mijn grootste opgaves in die twee jaar is om de gelederen te sluiten of zo gesloten mogelijk houden. Ik kreeg bij mijn afscheid als voorzitter van het Veiligheidsberaad een kistje met 25 groene kikkers met

daarbij de tekst "ze zijn erin blijven zitten". Dat heb ik dan maar als een compliment ervaren.

De **voorzitter**:

Toen werd die avondklokmaatregel ingevoerd op 23 januari. Vrij snel ontstond er onrust in de samenleving. Er waren avondklokrellen. Burgemeester Mikkers had het hier onlangs bij de verhoren over de rellen in zijn stad. Ook in andere gemeenten vonden die rellen plaats. Wat was volgens u de reden van het ontstaan van die onrust en die avondklokrellen?

De heer **Bruls**:

Ik denk dat er door de optelsom van waar we al een jaar mee bezig waren, en vooral van die hele strenge lockdown in die winter, een bepaalde energie in de samenleving kwam die eruit moest. De meeste mensen zijn gelukkig niet gaan rellen. Bij mekaar opgeteld zijn het misschien enkele honderden, duizenden mensen in het hele land, onder wie ook wat voetbalhooligansgeoriënteerden. Het voetbal vond ook niet plaats, hè. Ik denk dat in die optelsom dit de druppel was die de emmer deed overlopen voor een aantal mensen. Een heleboel andere mensen hebben zich op een andere manier geuit, maar ik denk dat dit de verklaring is. Dan krijg je zo'n perfect storm waarin het samenkomt. Ik kan me herinneren dat het die zondag na de invoering in Amsterdam en Eindhoven vreselijk uit de hand liep. In de loop van die maandag en dinsdag zag ik het ook op andere plaatsen lopen. Overigens, het was na één week, twee weken ook voorbij qua rellen. Eigenlijk is de avondklok – dat vind ik zelf achteraf verbazingwekkend – vervolgens nog een paar maanden gehanteerd zonder rellen en gedoe. Dat is ook wel opmerkelijk.

Maar dat weekend en die eerste dagen van die week waren bijzonder stevig. Ik weet dat we op maandagavond weer Veiligheidsberaad hadden. Toen was dat natuurlijk hét gesprek van de vergadering: die rellen, hoe moest dat, de zorgen of dat op meer plaatsen zou gebeuren. Toen ik naar Nijmegen terugging, ben ik linea recta naar het centrum van mijn stad gegaan om daar met de politie over een plein te lopen omdat we een aankondiging hadden van enkelen die langs zouden komen. Ik vind het nog steeds een ongelooflijk moment dat ik daar liep met de pers om me heen en wat politiemensen om me heen en hoe de politie in staat is gebleven om de stad af te grendelen en dat het bij ons is voorkomen. Ramen waren door winkeliers uit voorzorg dichtgespijkerd. Nou ja, ik krijg er nog kippenvel van. Het is echt een bijzonder moment, ook hoe mensen achteraf allerlei foto's van je laten rondgaan dat je daar rondloopt. Dat

had ik helemaal niet zo in de gaten. Ik dacht: ik ga even naar die handhavers en die winkeliers toe om ze een hart onder de riem te steken. Gelukkig is het mijn stad verder bespaard gebleven. Maar de beelden van de andere plaatsen en de verhalen die ik van collega's heb gehoord: vreselijk.

De **voorzitter**:

Ik kan me voorstellen dat dat veel indruk maakt. Werd er over die onrust en over die rellen ook gesproken in het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Jazeker. Dat was de maandagavond nadat die rellen hadden plaatsgevonden echt wel het gespreksonderwerp. Dat ging ook over hoe we moesten reageren. Het was heel begrijpelijk dat als jou dat overkomt in jouw gemeente, je superboos bent en je daarop reageert. Ik weet dat de toenmalig collega van Eindhoven het er ook heel moeilijk mee had.

De **voorzitter**:

"Het schuim der aarde" noemde hij het.

De heer **Bruls**:

Ja, dat soort termen. Daar hebben we het ook over gehad. Het is heel begrijpelijk dat je je dan wil uiten, maar we hebben wel afgesproken dat wij ook een bepaalde rust moesten laten zien omdat dit ook weer een keer voorbijging. Je kon het je bijna niet voorstellen, maar het gaat een keer voorbij. Dat is uiteindelijk in de loop van de week, van twee weken, ook echt wel gebeurd. Dat zijn wel moeilijke momenten waarop je als burgemeester eigenlijk de rust moet bewaren, terwijl je allerlei woorden zou willen gebruiken. Ik heb het zelf in ieder geval wel gepoogd zo te doen. Er zijn tijden waarin je je stellig moet uitspreken. Soms moet je, daar waar het heel natuurlijk is om je stellig uit te spreken, dat juist niet doen.

De **voorzitter**:

U geeft aan: wij als Veiligheidsberaad moeten een gezamenlijke rust uitstralen. Is er dan een soort gecoördineerde reactie afgesproken? Hoe moet ik dat interpreteren?

De heer **Bruls**:

Uiteraard hebben we die avond afgesproken dat ik dat direct na afloop van het Veiligheidsberaad wel probeerde uit te stralen, maar het is vooral een opdracht aan elke burgemeester en elke gezagsdrager in het land. Als Veiligheidsberaad kun je dat niet. Iedereen heeft natuurlijk recht van spreken met zijn eigen reactie. Je kunt dat alleen maar proberen uit te

stralen en door te geven in je eigen regio, naar je eigen mensen. Dat is op zich niet anders dan bij wijze van spreken een demonstratie die uit de hand loopt of een andersoortige rel die ontstaat. Maar het kwam nu natuurlijk samen, omdat we denk ik wel voelden dat het al op meerdere plaatsen mis was gegaan en dat het risico bestond dat er nog veel meer plaatsen zouden komen. Ik gaf u net het voorbeeld van mijn eigen gemeente, van hoe je dan spoorlags naar huis gaat en hoopt dat de stad er dan nog staat, bij wijze van spreken. Dat gold natuurlijk voor iedereen. We hadden natuurlijk inmiddels een bepaalde positie: bijna een jaar lang coronacrisis in het brandpunt van de belangstelling. Dan weet je dat je ook een verantwoordelijkheid hebt over wat je uitstraalt, ook al ben je ... Nogmaals, het kabinet besluit de maatregel, maar je hebt wel een medeverantwoordelijkheid.

De **voorzitter**:

Die avondklok is dus ingevoerd op 23 januari 2021. Daarna ontstaat die onrust in de samenleving, waar we zojuist over hebben gesproken. Vervolgens wordt die avondklok verlengd. Om precies te zijn: die wordt vijf keer verlengd.

De heer **Bruls**:

Ja.

De **voorzitter**:

In totaal heeft die avondklok drie maanden en vijf dagen geduurd. Hoe is er binnen het Veiligheidsberaad gesproken over die verlengingen?

De heer **Bruls**:

Het vreemde fenomeen deed zich voor dat na die aanvankelijke toestanden, die rellen, de forse discussies over principes en pragmatische, praktische argumenten, die avondklok als maatregel eigenlijk best goed gewerkt heeft. Nogmaals, of die effectief is geweest, die bewijslast kan ik u niet leveren. Maar hij heeft wel relatief goed gefunctioneerd. Wij begonnen toen al vrij vlot met ideeën – later hebben we dat het zogenaamde "openingsplan" genoemd – om in te dienen bij het kabinet, waarbij de avondklok een van de eerste was die zou moeten verdwijnen. Wij begonnen ons wel toe te leggen op waar we konden beïnvloeden hoe we die samenleving weer meer open konden krijgen. Die verlengingen zijn altijd keurig aan de orde geweest. Er is ook altijd wel gevraagd: moet dat nou; hoe vaak gaat dit door? Maar het heeft niet meer tot die grote discussies geleid zoals we die op 11 en 19 januari hebben gevoerd.

De **voorzitter**:

Is dat niet vreemd?

De heer **Bruls**:

Ja, dat is op zich wel vreemd, maar het is wel begrijpelijk vanwege de achtergrond die ik net aangaf. We waren druk bezig om ons te richten op het openen van de samenleving. De maatregel als zodanig liep eigenlijk heel goed en riep nog maar heel weinig protest op in de samenleving. Dan moet je ook kijken waar die discussie voortdurend over gaat. Het aantal besmettingen was nog steeds alarmerend hoog.

De **voorzitter**:

U zegt "weinig protest". Is weinig protest dan de indicator voor het relatief goed functioneren van een avondklok?

De heer **Bruls**:

Nee, maar het is wel een indicator dat de maatregelen gek genoeg toch een bepaald draagvlak hebben. Dat lieten peilingen ook zien. Wij hadden ons heel druk gemaakt, samen met een aantal anderen, over de principiële en praktische kanten. Er zijn natuurlijk een aantal mensen die vreselijke rellen hebben veroorzaakt, maar het was niet zo dat miljoenen Nederlanders voortdurend tekeergingen tegen die avondklok. Zo was het natuurlijk ook niet. Ik geef alleen maar aan hoe de omgeving zich ontwikkelde en waar wij ook mee bezig waren. Voor ons was het wel duidelijk, maar het kabinet gaf zelfs aan: als je al gaat versoepelen, zal die avondklok als een van de eerste moeten gaan verdwijnen. Het is best verrassend dat die vaak verlengd is, maar als je terugkijkt, is het ook wel te begrijpen dat het gegaan is zoals het is gegaan.

De **voorzitter**:

Wordt de grondrechtenweging van het verlengen van een avondklok niet anders naarmate die maatregel langer duurt?

De heer **Bruls**:

Zeker! Maar die weging is ten langen leste niet de weging van het Veiligheidsberaad. Dat is een weging die het parlement en het kabinet hebben uit te voeren. Wij keken natuurlijk ook wel: "Hoe gaat het nou met het virus? Kunnen we toewerken naar openstelling van die samenleving? Hoe werkt die maatregel uit?" Die maatregel als zodanig was in veel opzichten veel makkelijker uit te voeren en te handhaven. We ontmoetten, behalve die eerste rellen in de eerste twee weken, betrekkelijk weinig verzet. Dat was misschien wel tot verrassing ... Tenminste, ik vond dat wel verrassend. Maar zo is het wel gegaan. Onze

rol is dan dus ook een andere dan die weging in het beperken van de grondrechten. Nogmaals, ook voor ons was duidelijk dat die maatregel wel als een van de eerste van tafel zou moeten gaan op het moment dat je de maatregelen weer zou afschalen.

De **voorzitter**:

U geeft aan dat die weging dan ligt bij het kabinet en bij het parlement. Welke rol heeft u dan nog? Alleen de handhaafbaarheid en de uitvoering daarvan? Hoe moet ik dat zien?

De heer **Bruls**:

Dat is wel een belangrijk aspect. Op het moment dat het besluit is genomen – het eerste besluit tot een maatregel is vele malen heftiger dan een verlenging, zoals met alles in het leven, zou ik bijna willen zeggen – dan is onze inzet wel die uitlegbaarheid en handhaafbaarheid, ja. Nogmaals, ik wil niemand voor het hoofd stoten, maar dit is wel een van de meest simpele en eenduidige maatregelen die we in die twee jaar hebben genomen.

De **voorzitter**:

Hoe bedoelt u?

De heer **Bruls**:

Het is hartstikke simpel om te controleren of iemand op straat is of niet. Dat is veel eenvoudiger dan controleren of je op 1,5 meter van elkaar met een groepje in een park zit of controleren wat nou eigenlijk een samenshooling is. "Bent u nou familie, of bent u een aantal willekeurige bystanders die hier langskomen?" Wat is een begrafenisstoet? Wat is eigenlijk de definitie van een "evenement"? Nou ja, ik ga niet te ver door, want dan halen we alles overhoop. Maar dit is wel simpel: je had óf een hond in de handen, óf je was een geüniformeerde, óf je had een erkenning dat je op straat mocht zijn. Daar had je een papier voor nodig, en daarmee kon je je identificeren. Het was een van de meest robuuste maatregelen die ik ooit heb meegemaakt, maar wel principieel een van de meest zware.

De **voorzitter**:

Ja, dus concluderend: principieel het meest zwaar, maar robuust in de uitvoering.

Dat waren mijn vragen over de avondklok. Collega Huidekooper, heeft u nog aanvullingen hierop?

De heer **Huidekooper**:

Ik heb één aanvulling, voorzitter. Dat gaat over het volgende. De robuustheid van de avondklok werd net meerdere malen besproken. U gaf aan dat het een maatregel is die in ieder geval goed te handhaven is. Toch zien wij in het onderzoek, of lezen wij in het verslag van het Veiligheidsberaad van 19 januari 2021, dat u ook bedenkingen had op de handhaving. Kunt u dat toelichten?

De heer **Bruls**:

Het kwam er natuurlijk allemaal wel bij. De handhaving werd, na bijna een jaar in coronacrisis te zitten, steeds meer een probleem. U zult het vaker teruglezen in de verslagen. We hadden zorgen die wij uitten aan de hand van rapportages, maar we uitten ook onze eigen ervaringen – dat was ook een van onze rollen – vanuit de regio's naar het kabinet. We merkten dat het naleven van maatregelen steeds lastiger werd. Als het naleefgedrag nalaat, dan wordt de handhaving sowieso veel lastiger. Ik heb het al eerder aangegeven: alles staat of valt met het naleefgedrag. Handhaving is je sluitstuk. Dat sluitstuk wordt natuurlijk steeds lastiger als er ook maatregelen bij komen, zeker als het zo'n ingrijpende maatregel is. We hadden natuurlijk ook nog heel vers die rellen in het geheugen. Die hadden natuurlijk wel hun invloed, ook al namen ze gelukkig weer af na een week en werd het weer rustig. Het zat natuurlijk wel in onze achterhoofden, van: wat betekent dat, en wat betekent dat op andere vlakken van de coronamaatregelen? Die zorgen waren natuurlijk niet weg.

De heer **Huidekooper**:

Dus als ik u goed begrijp, dan veranderde uw inschatting van de naleving van de avondklok en betekende dat op dat moment ook iets voor de handhaafbaarheid van de avondklok.

De heer **Bruls**:

Nogmaals, de handhaafbaarheid van de avondklok als maatregel was als zodanig betrekkelijk overzichtelijk. Het moet natuurlijk wel gebeuren. Je moet wel mensen hebben in de nachtelijke uren. We hebben altijd duidelijk gemaakt aan het kabinet en aan de samenleving: we gaan echt niet zeven keer 24 uur iedereen controleren. Dat had niets met de avondklok te maken. Dat gaan we niet doen. Zeker in de nachtelijke uren heb je natuurlijk minder handhavers op pad dan overdag, dus je moet je geen illusies maken over de controles daarop, maar qua type maatregel is die wel heel robuust. Als je iemand tegenkomt, is die maatregel betrekkelijk goed te handhaven, want je mag er niet zijn. Heel veel

andere maatregelen worden al veel lastiger. Dan moet je mensen echt op heterdaad zien te betrappen. Als je buiten bent, is dat duidelijk heterdaad. Maar ja, bij iemand die nét te hard heeft gereden terwijl je dat niet met een apparaat hebt gemeten, is dat al heel lastig. Dat wordt al arbitrair. Noem alle maatregelen maar op die we in onze samenleving hebben.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Collega Lammers nog op dit onderwerp?

Mevrouw **Lammers**:

Nee, ik heb geen vragen. Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dan geef ik het woord aan collega Huidekooper voor het volgende onderwerp.

De heer **Huidekooper**:

Dank, voorzitter. Ik wil naar eind 2021 gaan. Dan belandt het land uiteindelijk weer in een derde lockdown, de omikronlockdown, die is vernoemd naar de variant die op dat moment rondging. Het kabinet roept dan op zaterdag 18 februari het Veiligheidsberaad bijeen en kondigt diezelfde avond aan dat er opnieuw een lockdown in werking treedt. Wat werd er op dat moment in het Veiligheidsberaad over de omikronlockdown besproken? Wat waren de reacties op de mededeling van het kabinet?

De heer **Bruls**:

Het was eigenlijk een heel vreemd moment. We waren namelijk volop bezig, bekomen zijnde van de versoepelingen in het voorjaar, daarna de zomer van het dansen met Janssen en daarna toch weer strengere maatregelen met het coronatoegangsbewijs. Er was eigenlijk een toegroeien naar een samenleving met corona, waarbij je dus juist niet meer van die lockdownachtige maatregelen verwacht. Toen kwam deze mededeling. Toch hebben we er toen veel begrip voor gehad. Dat had er waarschijnlijk mee te maken ... Het was niet zo dat wij nou dachten precies te weten hoe het met omikron ging, maar het aantal besmettingen nam wel toe. We hebben er toen wel begrip voor geuit dat het kabinet weer met een aantal maatregelen kwam en dat die derde lockdown inging, zoals u beschrijft, omdat het kabinet ook een paar keer op de vingers was getikt door dat deel van de deskundigen of de samenleving dat vond dat het juist te soepel had opgetreden en in dat voorjaar te snel met versoepelingen was gekomen, of dat het kabinet misschien het jaar ervoor

al eerder had moeten ingrijpen dan het deed. Zo is het dus ook wel verwoord: we moeten ook kunnen laten zien dat we snel kunnen schakelen. Daarbij was het wat ons betreft wel zo dat je ook snel moet durven terugschakelen. Dat is uiteindelijk ook gebeurd. Die hele omikronlockdown is een paar weken geweest, en toen kwamen de versoepelingen er alweer aan. We hadden er dus toch wel begrip voor, maar niet omdat we nou gelijk dachten: "Oh jee, daar gaan we weer. Het is heel ernstig wat er nu nog een keer gebeurt." Het was meer op grond van ervaring van de afgelopen twee jaar, in de zin van, laat ik het positief uitdrukken: "Laten we dan ook maar snel ingrijpen. We snappen dat het kabinet dat wil, dus wij kunnen dat wel steunen."

De heer **Huidekooper**:

Nederland is een van de weinige landen geweest die er toen voor hebben gekozen om opnieuw in lockdown te gaan. Waarom was u op dat moment toch snel overtuigd van de noodzaak voor die lockdown?

De heer **Bruls**:

Het gebeurt natuurlijk allemaal simultaan. Wij hadden natuurlijk niet per se het beeld van wat er op dat moment in de rest van Europa gebeurde. Er zijn ook allemaal momenten geweest waarop de Duitse of de Belgische overheid strengere maatregelen nam, en Nederland dat juist weer niet deed. Achteraf kun je dat constateren. Maar nogmaals, ik heb de overweging gegeven zoals ik beleefd heb waarom we er op dat moment zo in zaten. Maar wij waren er ook wel snel bij om te zeggen: nu is aangetoond dat de omikronvariant misschien wel snel rondgaat, maar niet zo bedreigend is, moet je ook niet aarzelen om weer snel de zaken over te laten gaan. In januari, februari kwamen er ook best veel protesten vanuit de cultuursector en de horecasector. Het land was het ook wel een beetje zat.

De heer **Huidekooper**:

U zegt dat het Veiligheidsberaad zich uiteindelijk ook achter de mededeling van het kabinet heeft kunnen scharen. Toch zien we ook in het verslag van het Veiligheidsberaad dat er ook collega's van u waren die minder overtuigd waren van nut en noodzaak. Zo herhaalt een collega van u grote twijfels te hebben over de nieuwe lockdown. Hij geeft daarbij aan weinig valide argumenten gehoord te hebben om het loodzware maatregelenpakket te kunnen verdedigen. Hoe werden die zorgen gedeeld op dat moment?

De heer **Bruls**:

U geeft het aan. Die zijn dus gedeeld, maar ik ...

De heer **Huidekooper**:

Ik bedoel: met het kabinet.

De heer **Bruls**:

Het kabinet is daarbij aanwezig. Minister Grapperhaus zal daarbij aanwezig zijn geweest, want hij was er eigenlijk altijd. Dan wordt dat zo medegedeeld. Maar goed, er zijn ook andere geluiden uit te halen, en uiteindelijk maken we een eensgezind standpunt. Dat heb ik net proberen uit te leggen. Nogmaals, de overwegingen toen waren ook wel: "Nederland was eerder iets te laat met sommige maatregelen. Daar heeft het kabinet forse kritiek op gekregen." Men wilde nu geen risico nemen. Het heeft ook niet heel erg lang geduurd, want een paar weken later waren er alweer versoepelingen. Gelukkig zijn we ook op dat pad gebleven en zijn we nooit meer teruggekeerd.

De heer **Huidekooper**:

Was er veel discussie voor nodig om tot dat eenduidige standpunt te komen in het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Mijn beleving is niet dat we daar een urenlange discussie over hadden. Nee, integendeel. Mensen hebben hun bezwaren of hun steun weergegeven. In mijn beleving was dat een vrij kort overleg vanuit deze achtergrond.

De heer **Huidekooper**:

Welke punten bracht het Veiligheidsberaad in bij het kabinet ten aanzien van die derde lockdown?

De heer **Bruls**:

Ik weet niet goed of ik uw vraag begrijp. We zijn in ieder geval niet heel erg op de individuele maatregelen ingegaan. Daarop zijn we toen niet ingegaan. We hebben eigenlijk geredeneerd: nou oké, we begrijpen dat je nu een soort van klaroenstoot wilt geven aan de samenleving, we moeten nu toch nog eens even in de beugels met een pakket. We hebben in mijn beleving niet elke maatregel zo uniek doorgenomen, wat we eerder wel hebben gedaan. U moet ook bedenken dat we al bijna twee jaar bezig waren. Er ontstond een zekere ervaring. Ik weet dat er collega's waren die liever wat gedetailleerder over maatregelen wilden spreken, maar ook die begonnen natuurlijk te merken: hoe zinvol is het om elke individuele maatregel even van een puntkomma te gaan voorzien, je moet het hele

pakket bekijken. Zo hebben we er ook over gesproken. Daarom ging dat waarschijnlijk toen ook wat sneller, ondanks inderdaad de twijfels die we hadden: is die omikronvariant nou zo gevaarlijk?

De heer **Huidekooper**:

Wat adviseert het Veiligheidsberaad met betrekking tot de handhaafbaarheid, de uitvoerbaarheid en wellicht ook de naleving?

De heer **Bruls**:

Op dat specifieke moment?

De heer **Huidekooper**:

Exact.

De heer **Bruls**:

Eigenlijk dezelfde lijn die we twee jaar lang hebben gevolgd: zorg dat maatregelen handhaafbaar en uitvoerbaar zijn. De maatregelen die werden voorgesteld, waren natuurlijk als zodanig niet nieuw, hè. Die hadden we al eerder toegepast. Die werden alleen nu opnieuw toegepast en dat was denk ik de teleurstelling bij ons allemaal in de samenleving: we dachten dat we dit eigenlijk met de vaccinatiecampagne, het gebruik van coronatoegangsbewijzen, het slimmer inrichten van gebouwen niet meer hoefden te doen. Daar zat misschien meer de teleurstelling. Die maatregelen op zich waren niet zo nieuw. Die waren al eerder toegepast, bij eerdere lockdowns.

De heer **Huidekooper**:

Maar u heeft dus niet individuele maatregelen besproken in het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Ik kan me dat niet zo herinneren. We hebben in ieder geval niet een concreet advies gegeven van "die maatregel, zus of zo". Er zullen ongetwijfeld mensen zijn geweest die van een of andere individuele maatregel iets vonden, maar dat vind ik eerlijk gezegd niet zo heel erg relevant. Ik vertegenwoordig het Veiligheidsberaad als geheel en wat daar het standpunt was. Dat kon dat wel steunen en dat is ook de samenvatting die ik van de discussie heb gemaakt, die ook opgetekend is.

De heer **Huidekooper**:

Wij zien namelijk ook dat u op een gegeven moment een bericht stuurt aan de liaison van het Veiligheidsberaad, waarin u aangeeft: "Minister Grapperhaus heeft mij vandaag in alarmerende bewoordingen bijgepraat. Ik ben voor scholensluiting."

De heer **Bruls**:

Dat was een van de onderdelen die op tafel lag, ja.

De heer **Huidekooper**:

Dus u heeft wel ook over individuele maatregelen gesproken?

De heer **Bruls**:

Ja, maar ik weet niet hoe u dat bedoelt. Dit is niet iets uit het Veiligheidsberaad zelf volgens mij, wat u nu citeert.

De heer **Huidekooper**:

Dit is een bericht dat naar aanleiding van die bespreking is gestuurd. Vandaar dat ik even zoek naar hoe ik dit moet plaatsen, als u ook aangeeft dat er niet over individuele maatregelen is gesproken.

De heer **Bruls**:

Nee, klopt. Dus niet in het Veiligheidsberaad als zodanig, maar dit was natuurlijk wel een heel opvallende maatregel. Er was eigenlijk een soort gemeenschappelijke deler ontstaan in het land van: scholen moeten we eigenlijk niet sluiten, tenzij het echt niet anders kan. Dus zo moet u die opmerking plaatsen. Het was natuurlijk wel opvallend dat dat er nu ook bij zat, maar in het Veiligheidsberaad, nogmaals, hebben wij niet die maatregelen allemaal afgepeld.

De heer **Huidekooper**:

Wat heeft minister Grapperhaus tegen u gezegd waardoor u toen voor de scholensluiting was?

De heer **Bruls**:

Dat weet ik niet. Ik heb denk ik vooral gereageerd, zoals ik net al aangaf, vanuit het idee: "Oké, er komt weer een totaalpakket. Dat is heftig, gegeven wat wij weten van de omikronvariant. Aan de andere kant: wij zijn niet de deskundigen op het virus, dus we moeten ons ook baseren op wat het kabinet en achter hen het OMT hierover adviseren." Het begrip van: we willen nou eens niet te laat zijn. Dat was een beetje het gevoel dat volgens mij heerste rondom het kabinet. We willen nou wel ingrijpen, dan kunnen we altijd terugschalen. Dat begrip speelde een hele grote rol.

De heer **Huidekooper**:

En dat is ook waarom u voor de scholensluiting was?

De heer **Bruls**:

Als onderdeel van dat totale pakket. Ik snapte wel dat je dat signaal wilde geven, dat je een duidelijk signaal wilde geven, hoe pijnlijk ook.

De heer **Huidekooper**:

Dan ga ik even iets verder in de tijd. In januari 2022 zijn er burgemeesters die publiekelijk aangeven dat ze niet van plan zijn om te gaan handhaven als winkels of horeca opengaan. Wat was de aanleiding voor de opstelling van deze burgemeesters?

De heer **Bruls**:

Dat moet u aan hen vragen. Ik vind het een gruwel. Ik vind het niet kunnen dat je als je burgemeester bent in een gedecentraliseerde eenheidsstaat publiekelijk zegt dat je niet gaat handhaven. Punt. Dat kan gewoon niet.

De heer **Huidekooper**:

Nee, maar we vragen het u ook omdat u hier natuurlijk verhoord wordt over wat u heeft gehoord. Dus ik vraag u toch nog één keer om die vraag wel te beantwoorden.

De heer **Bruls**:

Ik heb daar niet een goede verklaring voor gehoord, behalve dat het moeilijk was en de samenleving het moeilijk had. Ja, dat hadden ze in Nijmegen ook hoor. Dus ik heb daar helemaal niks mee. Ik vind het afkeurenswaardig. Hoe je ook staat, je hebt wel een verantwoordelijkheid te dragen. Als je dat namelijk als burgemeester zegt, zet je je collega's die wel – met alle moeite van dien hè, want de samenleving was er echt klaar mee – hun best doen om iedereen te bewegen om zich aan maatregelen te houden ook in hun hemd. Je bent niet alleen burgemeester van je eigen gemeente. Ook als je niet in het Veiligheidsberaad zit, heb je een verantwoordelijkheid te voelen, net zo goed als iemand mij mag aanspreken op de verantwoordelijkheid die ik voor het geheel heb. Ik heb al die jaren ook soms wel gedacht vanuit een Nijmeegs belang "nou, mot het wel zo" en ik ben toch maar blijven meebewegen. Of dacht u dat de horeca in Nijmegen de vlag heeft uitgehangen terwijl ze maandenlang niemand mochten toelaten en niks mochten verkopen? U proeft het wel een beetje in mijn woorden: ik word er nog een beetje boos over. Het kon echt niet!

De heer **Huidekooper**:

Wat u ervan vindt, heeft u nu duidelijk aangegeven.

De heer **Bruls**:

Dank.

De heer **Huidekooper**:

Toch nogmaals de vraag: wat was de aanleiding voor die opstelling?

De heer **Bruls**:

Dat weet ik niet. Dat moet u aan hen vragen.

De heer **Huidekooper**:

Is het besproken in het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

Dat is zeker aan de orde geweest en daar waren we er met z'n allen eigenlijk wel eensgezind over, zelfs de voorzitters van de regio's waar dit soort situaties zich hadden voorgedaan, dat dat zo niet kon.

De heer **Huidekooper**:

Wat waren de argumenten die zij aandroegen, voor waarom ze niet bereid waren om te handhaven?

De heer **Bruls**:

Ja, dat weet ik ook zo niet. Ik bedoel, behalve de algehele stemming. Men vond het gewoon heel lastig worden. De horeca en de cultuursector hadden natuurlijk al bepaalde protestacties gedaan. Dat was ook weer wat variabel per gemeente. Ik snap best de druk wel die er op een individuele burgemeester staat, niet alleen vanuit de samenleving, maar ook als bijvoorbeeld uit je eigen gemeenteraad de steun wat wegloopt. Ook al ben je niet verantwoordelijk voor de maatregel als zodanig, snap ik best dat je dan die druk zo voelt. Dat hebben we ook wel onderkend, maar in het Veiligheidsberaad zeiden we: dat kan natuurlijk zo niet. Want, net wat ik zei, als jij in jouw gemeente het laat lopen, dan zeg je richting de andere gemeenten in het land waar men zich wel aan de regels houdt: "Wat zijn jullie eigenlijk voor stel stommeriken om dat nog te doen. Ik doe het niet meer. Het hoeft niet meer." Ja, dat kan niet.

De heer **Huidekooper**:

Kunt u ons eens schetsen hoe er in het Veiligheidsberaad werd gereageerd toen dit werd medegedeeld?

De heer **Bruls**:

Wat werd meegedeeld?

De heer **Huidekooper**:

Dat burgemeesters niet bereid waren om te handhaven.

De heer **Bruls**:

Het was niet zo dat die burgemeesters bij het Veiligheidsberaad hadden aangekondigd dat ze niet zouden handhaven. Die hadden dat publiekelijk al gedaan en die waren publiekelijk of niet aan het handhaven of hadden dat in ieder geval gezegd. Dat laat ik even in midden, want ik heb

gemerkt dat de nuance ook hier soms gezocht moet worden. Sommigen hadden wel iets gezegd, maar dan werd dat geparafraseerd als "wij gaan niet handhaven" terwijl ze eigenlijk iets anders aan afspreken waren, bijvoorbeeld een kortdurende actie vanuit de horeca van een uur. Nou, ik ben pragmatisch genoeg om te zeggen: dat is wel iets anders dan helemaal niet handhaven. Die feiten waren al publiek. Die lagen op tafel. We hebben in het Veiligheidsberaad meer onze onvrede, onze afkeuring afgesproken over dat individuele burgemeesters dat zouden hebben gedaan. Overigens, dat zijn er maar enkelen geweest, op het grote geheel gezien. De rest heeft toch nog echt tot het laatst toe geprobeerd om alles goed door te voeren en mensen te laten naleven. Dat mogen we nooit vergeten.

De heer **Huidekooper**:

Dat is mij helder. Maar ook in het kader van de reconstructie die wij hier ook met de commissie proberen te doen: het is mij helder hoe u erover dacht, het is ook helder dat de boodschap "we gaan niet handhaven" ook via de media is gebracht, maar het is mij nog niet helder hoe daarop werd gereageerd door andere burgemeesters, die ook zitting hadden in het Veiligheidsberaad, dan wel via de appgroep, dan wel via de overleggen die u voerde. Dus kunt u toch nog één keer wat scherper uitleggen wat de reacties waren van andere burgemeesters?

De heer **Bruls**:

Zoals ik het me herinner, was er eigenlijk unisono afkeer, vond men dat het zo niet zou moeten, dat je niet als individuele burgemeester dat zo moet doen en in ieder geval dat zo publiekelijk moet uitstralen, want dat doet afbreuk aan de eenheid van de crisisbestrijding. De een is er misschien wat stilliger in dan de andere, maar dat was wel het algehele gevoel. Ook hier hebben we geen uren aan hoeven te wijden, want hier waren we het betrekkelijk snel over eens.

De heer **Huidekooper**:

Dus uw mening was ook de consensus in het Veiligheidsberaad?

De heer **Bruls**:

In ieder geval in het afkeuren van dit soort individuele acties, ja.

De heer **Huidekooper**:

Dan stuurt u op donderdag 13 januari 2022 een app aan de Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding en Veiligheid, de NCTV, de heer Aalbersberg, die hier afgelopen vrijdag ook is verhoord. U schrijft daarin – even kijken: "Er is zorg over een aantal burgemeesters die weigeren te

handhaven bij illegaal opengaande winkels. Concreet: vrijdag in Valkenburg, zaterdag een paar gemeenten in de Achterhoek. Hier is mijns inziens een signaal vanuit het ministerie Justitie en Veiligheid c.q. het ministerie BZK gewenst." Wat beoogde u met dit signaal?

De heer **Bruls**:

Als dit gebeurde ... Dat was het afgelopen weekend, hè, dus het weekend voordat die app kwam, was dat gebeurd in de plaatsen die ik noemde. Er waren misschien nog meer plaatsen, maar deze waren mij ter ore gekomen. Ik weet dat ik daar met de collega van Doetinchem nog contact over heb gehad in die dagen. Dan is natuurlijk ook van belang dat niet alleen wij er iets van vinden, maar vooral ook degenen die de maatregelen uitvaardigen, en dat is toch het kabinet. Dus dan helpt het wel om, in het kader van waar we het voor de pauze ook al over hadden, achter elkaar te gaan staan. Niet alleen: als het kabinet iets doet, gaan wij daarachter staan, maar het omgekeerde ook. Zo moet u die app zien. Dat heb ik toen blijkbaar via de weg van de NCTV gedaan. Ik denk dat ik het Ferd Grapperhaus zeker ook nog heb verteld, van: straal dat ook uit en zeg als kabinet dan ook dat dit gewoon niet kan.

De heer **Huidekooper**:

U hoopte dus dat die burgemeesters nog op andere gedachten konden worden gebracht. Of zie ik dat verkeerd?

De heer **Bruls**:

Volgens mij was het toen al gaande, hoor. Er waren al dingen gebeurd. Die app ging niet over de toekomst, die ging over wat al gaande was, die acties, hè. Dat verzet tegen de sluitingsmaatregelen was toen al gaande. Er waren sommige acties aangekondigd, maar op sommige plekken was het ook al gebeurd, dat de horeca dan toch open was. Wat ik net zei: dat ging soms in allerlei variaties, van een protestacties van een uur tot sommige die een hele zaterdag open bleven. Zo ging dat zo'n beetje in die dagen. Tegen die achtergrond moet u die app zien.

De heer **Huidekooper**:

Heeft u een beeld van wat de NCTV met dat signaal dat u overbracht, heeft gedaan?

De heer **Bruls**:

Ze hebben het zeker doorgezet. Volgens mij is er ook vanuit het kabinet gezegd dat dat natuurlijk niet kon. Uiteindelijk is het natuurlijk een beetje weggelopen, want vrij vlot daarop begon al de afschaling van maatregelen. Dat is de andere kant van het verhaal. We hebben tegen het

kabinet wel gezegd: kijk eens, het niet-uitvoeren van een maatregel, zeker als je dat als burgemeester gedooft of zelfs ertoe oproept, dat kan natuurlijk niet, maar het is wel een signaal dat de samenleving er ook wel klaar mee is. En we wisten toen al zo ongeveer dat de kwalijke effecten van het omikronvirus meevielen, gelukkig.

We hebben toen dus ook vol de druk op het kabinet gezet, van: zorg nu dat je de boel weer open gaat gooien, niet als een excuus voor degenen die wilden afwijken, maar gewoon omdat het ook wel terecht is als de samenleving zegt "je zet ons in een lockdown, terwijl eigenlijk nut en noodzaak van die lockdown inmiddels wel voorbij zijn". Dat gebeurde ook in die weken daarop. Daarmee was de hele actie – van: vind je het nu wel of niet goed wat een individuele burgemeester doet? – ook weer verdwenen. Ik bedoel: ik kan daar af en toe nog wel een beetje boos op worden, maar het heeft mijn leven ook niet vergald, moet ik u zeggen.

De heer **Huidekooper**:

Tot slot, kort. Wat was de reactie van het kabinet op uw signaal?

De heer **Bruls**:

Dat ze het in ieder geval met ons eens waren. Ik kan me niet zo herinneren hoe dat precies in de publieke uitingen is gegaan, maar nogmaals, het liep daarna ook vrij snel weg, omdat we eigenlijk al volop weer op de weg naar buiten waren gaan zitten, en die is toen ook heel snel gevonden.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dan heb ik zelf geen aanvullende vragen op dit onderwerp. Collega Lammers?

Mevrouw **Lammers**:

Nee, ik heb ook geen aanvullende vragen.

De **voorzitter**:

Dan kunnen we naar het laatste onderwerp van dit openbare verhoor. "Reflectie" hebben we dat genoemd, meneer Bruls. U heeft een interview gegeven in De Telegraaf vorig jaar, 22 februari 2025, zo'n vijf jaar na corona. U gaf in dat interview aan dat in een volgende crisis het vakministerie niet leidend moet zijn, omdat er anders te weinig aandacht zou zijn voor andere belangen dan die van de volksgezondheid. Wat bedoelde u daarmee?

De heer **Bruls**:

Ik vind, zoals ook de Onderzoeksraad voor Veiligheid goed heeft omschreven, dat je bij een crisis als deze, eigenlijk bij elke crisis, altijd goed voor ogen moet houden en altijd ook tijdens de crisis goed moet kijken wat nu echt de eigenlijke crisis is. De eigenlijke crisis was hier in de aanvang een gezondheids crisis in enge zin: een dodelijk virus dat rondgaat. Maar het werd alras een sociaal-economische crisis, met andere woorden een maatschappelijke crisis, zoals de Onderzoeksraad dat ook heeft omschreven. Wat je dan moet doen – zo worden wij als burgemeesters ook getraind, dus ik baseer me ook maar een beetje op hoe ik na ruim twintig jaar in dit vak een crisis zou willen aanpakken – is de crisisleiding leiding geven. Dan vertaal ik dat even naar het rijksniveau, want daar zitten we hier voor: dan moet je leiding geven van ofwel de premier of de systeemverantwoordelijke, en dat is de minister van JenV.

Ik zeg dat met een zekere stelligheid, maar ook met een zekere terughoudendheid, want u mag dit ábsoluut niet als kritiek beschouwen op de handelwijze van de minister van Volksgezondheid en het ministerie. Die hebben ongelofelijk hun best gedaan. Maar het is heel begrijpelijk dat als je verstand hebt van het één, in dit geval van volksgezondheid, dat ook automatisch wat meer primair in je crisisbestrijding blijft hangen. Dat verklaart ook de prominente rol van het OMT, tot aan het laatst aan toe. Dat los je ook niet op door in het OMT andere mensen te zetten. Er is maar één waarborg – garanties kan niemand u bieden – om dit goed te regelen en dat is: laat de systeemverantwoordelijke dus de leiding van de formele crisis in handen leggen van ofwel JenV ofwel de premier. In dit geval zou de premier natuurlijk voor de hand liggen. Dat is meer dan het voorzitter zijn van een MCCb of een MCC. Dat is echt ook je crisisstaf daaraan koppelen. Zou je VWS dan helemaal moeten wegpoetsen? Nee, natuurlijk niet, want dat heeft een zware verantwoordelijkheid ten aanzien het gezondheidszorgstelsel en alles wat daar geregeld moet gaan worden – we noemen dat in jargon ook wel "de functionele aansturing" – net zo goed als het ministerie van Economische Zaken die heeft ten opzichte van het economische verkeer of het ministerie van Verkeer ten opzichte van het echte verkeer. Dat is de kern van mijn pleidooi.

De **voorzitter**:

U geeft aan dat de commissie dit niet als kritiek van u op de minister van VWS moet beschouwen.

De heer **Bruls**:

Nee.

De **voorzitter**:

Maar hoe moeten we dit dan wel beschouwen?

De heer **Bruls**:

Als een aanbeveling voor hoe je het bij een toekomstige crisis van nationale omvang van deze importantie moet regelen. We hebben eigenlijk al – waarschijnlijk weten weinig mensen dat, daarom vertel ik dat hier – in het klein geoefend gedurende het jaar 2022. Toen de oorlog in Oekraïne begon na de inval van de Russen was er natuurlijk grote zorg over hoe we Oekraïense vluchtelingen konden opvangen, want we hebben al een probleem met huisvesting in dit land en zeker wat betreft vluchtelingenopvang. Toen is er al een ministeriële crisisstaf bij elkaar geroepen onder voorzitterschap van de toenmalige minister van JenV. Ik was toen nog net voorzitter van het Veiligheidsberaad en conform de nieuwe afspraken schoof ik daar ook gelijk als adviseur aan. Ambtelijk hadden we dat ook geregeld. Ik vond dat al verhelderend werken. Want de minister van JenV gaat niet over huisvesting en gaat niet over vluchtelingen, althans niet met de portefeuille van toen, waardoor de vakministeries zich juist veel beter van hun rol kunnen kwijten, want die geven natuurlijk wel volop de inhoudelijke inbreng en hebben daar ook de lead op. Maar er moet iemand zijn die die crisisstaven "quasiobjectief", als ik het zo even mag uitdrukken, kan begeleiden en leiden. Dat is waar het om gaat. Als ik als burgemeester een crisisstaf voorzit, hoef ik daar geen verstand van te hebben; ik moet, met de mensen die mij ondersteunen, verstand hebben van hoe ik alle gezichtspunten aan bod kan laten komen. Ik denk dat als we het zo zouden doen, we dan automatisch ook andere inzichten dan puur de virologische en de gezondheidsgezichtspunten op tafel zouden krijgen.

De **voorzitter**:

Waarom is het toen dan niet gelukt om meer aandacht te hebben voor die sociaal-maatschappelijke belangen waarover u het net had?

De heer **Bruls**:

Ik denk dat er oprechte pogingen zijn gedaan om dat wel te doen, bij het kabinet. We hebben er als Veiligheidsberaad aandacht voor gevraagd, een heleboel. Maar als je crisisorganisatie in een bepaalde "groove" zit, om het eens wat hip uit te drukken, en je in die modus van die gezondheidsbestrijding zit – dat is begrijpelijk, zeker in die eerste maanden; daar zult u van mij geen kritiek op horen – is het logisch dat je daar heel erg in blijft gaan. Dan blijf je primair de invalshoek vanuit volksgezondheid in enge zin houden: hoe kunnen we dat virus stoppen en

hoe kunnen we de gezondheidssector in beeld houden? Dan heb je automatisch wat minder aandacht voor andere invalshoeken. Die moeten namelijk als het ware steeds aan tafel uitgenodigd worden. Als je je crisisorganisatie anders inricht, is het gezondheidsaspect een van de aspecten die op tafel worden gelegd. Dan ga je automatisch andere invalshoeken op tafel leggen. Het is geen garantie, zeg ik erbij, maar het is wel mijn overtuiging en die is door de coronacrisis heel erg gemunt. Ik had die overtuiging al wat langer, maar die ervaring heeft mij enorm gesterkt in dit gezichtspunt.

De voorzitter:

Hoe reflecteert u op de rol van het Veiligheidsberaad in die coronacrisis?

De heer Bruls:

We hebben deels last gehad van hetzelfde euvel natuurlijk. Je wordt toch heel erg meegenomen in die strenge gezondheidssituatie rondom dat virus en dan ga je daar ook in mee. Wij hebben geen verstand van die medische kant, dus ook wij moeten ons baseren op waar het kabinet, via het OMT, en anderen mee komen. Wij hebben dus ook die worsteling gehad van: hoe kun je je gezichtspunt verbreden? Bij ons speelde natuurlijk al heel snel wat slechts gedeeltelijk is opgelost door die tijdelijke wet, namelijk de vraag "waartoe je op aarde bent", als ik het zo mag uitdrukken.

Wij zijn in het leven geroepen als een afstemmingsorgaan, een overlegorgaan, zoals ik dat aan het begin heb uitgelegd: een overlegorgaan met de regering en een afstemmingsorgaan onderling. Het gaat om het organiseren van crisisorganisatie. En nu werd je eigenlijk een soort interregionaal beleidsteam, een nationaal beleidsteam, bij gebrek aan een goed alternatief. Ik ben er nog steeds trots op dat we het hebben weten te doen. Mocht mijn laatste dag weldra aanbreken – ik hoop van ganser harte van niet en ik hoop u met mij – dan durf ik met open ogen te zeggen: ik heb gedaan wat ik kon doen en ik zou het niet anders hebben gedaan. Maar je ziet wel dat het een worsteling is geweest naarmate de crisis vorderde. Denk aan de oproep van: moeten er niet anderen, moet niet de VNG, komen? Aan de andere kant: ja, een vereniging met honderden leden kun je ook niet in de positie zetten waarin wij met z'n 25en zaten.

De voorzitter:

342, ja. De heer Mikkers noemde hier vorige week maandag dat het

Veiligheidsberaad "het klankbord van de samenleving werd". Deelt u die opvatting?

De heer **Bruls**:

Ik heb het gelukkig tijdens die twee jaar niet zo gezien, want dan gaan die woorden nog met je aan de haal ook. Deels is dat natuurlijk zo. We waren ook ... Zoals ik zelf al aangaf, haalden wij het deels ook op, juist doordat wij die korte lijntjes hadden met al die burgemeesters, al die wethouders en maatschappelijke groeperingen. Lokaal haalden we natuurlijk dingen op en konden we ook, zoals een hoogleraar het ooit heeft genoemd, "een soort tegenmacht" vormen, hoewel we daartoe niet gecreëerd zijn. We zijn daartoe niet op aarde. Maar hoe had je het echt anders willen en kunnen doen? Het feit dat we ook nadat die tijdelijke wet op 1 december 2020 inging toch zijn blijven functioneren en ook die rol zijn blijven spelen, geeft wel aan dat het een bepaald nut had voor het kabinet, maar ook een bepaald nut voor onze achterban, als ik het zo mag uitdrukken. Anders hadden die ons allang teruggefloten en gezegd: stop hier alsjeblieft mee. Dat is ook de werkelijkheid.

Ik heb niet per se het antwoord op de vraag hoe je het anders zou kunnen organiseren met de kennis die we nu hebben. Dat is namelijk best lastig. Je wilt slagvaardig zijn en met z'n 25en ... Nou ja, de kikkers heb ik net al genoemd, dus laat ik die niet te vaak herhalen. Ik bedoel dat het al een opgave op zich is. Maar dat is nog te doen. Als je dat met honderden zou moeten doen ... En waarom dan alleen gemeenten? Want dan kun je ook andere overheden, waterschappen en provincies, aan tafel roepen. U snapt wel: dat wordt ondoenlijk; daar kun je geen crisis mee bestrijden. Wat we natuurlijk wel hebben gedaan, en dat kun je er wel van leren, is gaandeweg steeds anderen meer in positie brengen. Ik was in dezelfde periode bestuurslid van de VNG. De VNG heeft echt tal van sessies opgezet om ook gemeenteraadsleden meer mee te nemen en kennis uit te wisselen, dus de bordjes zijn wel gaan verschuiven, maar dat doet niets af aan de basisorganisatie die we begin maart 2020 hebben geschapen. Daarom noem ik het besluit om toen als Veiligheidsberaad samen te komen met die twee ministers misschien wel het meest essentiële besluit van de crisisaanpak van die hele periode. Ik sta daar nog steeds honderd procent achter.

De **voorzitter**:

Tot slot. Wat zou u de commissie willen meegeven voor een eventuele volgende pandemie?

De heer **Bruls**:

Ja, dit dus. Die aanbevelingen. Dat interview in De Telegraaf heeft de woorden dus al uit mijn mond gehaald, maar ik heb het hier goed kunnen toelichten, waarvoor dank. Deze aanbeveling zou ik meegeven. Ten tweede. Wat altijd lastig is in een crisis, en zeker in deze crisis, is toch: je hebt een bepaalde communicatiefilosofie, maar hoe komt die over? Je moet ruiterlijk erkennen dat het niet altijd goed overgekomen is. Niet iedereen heeft altijd goed kunnen begrijpen wat de zin of onzin of de effectiviteit van de maatregelen was.

De **voorzitter**:

Door het kabinet? Door u?

De heer **Bruls**:

Ja, ook door mij. Ik twijfel er niet aan dat ik ook niet altijd even helder ben, al is het compliment dat ik de afgelopen drie jaar het meest heb gehad, dat ik wel duidelijk was. Althans, ik heb het maar opgevat als een compliment, maar misschien bedoelde diegene die het zei wel iets anders. Maar het is mij ook niet altijd gelukt. Ook ik heb af en toe de boodschap niet zo duidelijk en misschien soms wel wisselvallig gebracht. Dat besef ik heel erg goed. Maar misschien is dat ook niet zo erg. Wat we veel bewuster en beter kunnen doen, is de dilemma's laten klinken.

Naarmate de jaren vorderen ... Begin dit jaar ben ik 60 geworden. Ik wil graag één keer van die leeftijd gebruikmaken door te zeggen: het is ook heel verstandig om je twijfel te laten zien. Laat de dilemma's zien in de coronatijd. Er is nooit een besluit geweest, of het nou om de avondklok, het sluiten van een school, het op 1,5 meter van elkaar blijven of quarantaineverplichtingen ging, dat alleen maar voordelen had. Laat ook de nadelen zien. Laat de dilemma's zien en laat uiteindelijk zien waarom je voor het ene scenario of de andere maatregel kiest. Ik heb gemerkt dat als je dat doet, je vaak meer begrip ontmoet dan wanneer je de hele tijd blijft uitleggen waarom een maatregel toch maar moet. Die argumentatielijijn wordt bot en mensen zijn niet gek. Als ze het niet begrijpen, dan voelen ze soms wel dat je zelf ook je twijfel hebt. Die mag je best wel laten zien, zolang je vervolgens wel standvastig bent en zegt: we hebben een afweging gemaakt, we hebben dilemma's onder ogen gezien, we hebben een keuze gemaakt en we staan voor die keuze. Ook als die keuze heel moeilijk is.

De **voorzitter**:

Mag ik het dan ook zo samenvatten dat u zegt, voor een volgende keer:

laat de nadelen zien, maar heb ook aandacht, breder dan volksgezondheid, voor sociaal-maatschappelijke effecten?

De heer **Bruls**:

Ja, dat is zeker zo. Dat moet je dus ook in de organisatie van de crisis zien. Dat is mijn pleidooi. Ik heb de kabinetsreactie uit '23 op het laatste rapport van de Onderzoeksraad gezien. Die merkte dit soort dingen ook al op. Daarin wordt iets van "rekening mee gehouden" en zus of zo gezegd. Ja, je moet het ook in je organisatie ... Je moet het ook willen organiseren. Een crisis beheersen is ook een vak. Dat moet je dus ook zo laten organiseren. Je kunt iemand die de hele dag bezig is met beleid, ook tegen een bepaalde beleidsgrens aan, niet verwijten dat die niet een-twee-drie de omschakeling kan maken naar crisisbeheersing, maar laat dan ook andere mensen de crisis leiden, zodat je zelf je vakinhoudelijke inbreng kunt bereiken. Ik snap ook best wel dat dat lastig is, want dan lijkt het ook een beetje alsof je afstand van iets moet doen, maar dat moeten wij kunnen, zeker als bestuurders van dit land.

De **voorzitter**:

Oké. Meneer Bruls, dank u wel. Ook dank aan uw bijstandsverlener. Hiermee zijn we aan het einde gekomen van dit openbare verhoor. Ik verzoek de bode om de getuige en zijn bijstandsverlener naar buiten te geleiden.

De heer **Bruls**:

Mag ik u danken?

(De heer Bruls wordt naar buiten geleid door de bode.)

De **voorzitter**:

Hiermee zijn we aan het einde gekomen van dit openbare verhoor van de parlementaire enquêtecommissie Corona met de heer Bruls. Het volgende verhoor, met de heer Roscam Abbing, directeur-generaal van Samenleving en COVID-19, vindt vanmiddag om 14.00 uur plaats. Ik sluit de vergadering.

Sluiting 12.59 uur.